

A close-up portrait of a woman with dark hair pulled back, looking slightly to the right. She is wearing a light-colored, button-up cardigan over a dark top. The background is a textured, grey wall.

minority
rights
group
international

Menšiny a pôvodní obyvatelia v roku 2018

Zaostrené na migráciu a vysídľovanie

Menšiny a pôvodní obyvatelia v roku 2018

Zaostrené na migráciu a vysídľovanie

Titulná fotografia: Portrét Aidy, Jezidky, ktorú v Iraku zajala a nútene presídlila extrémistická organizácia ISIS. Panos / Noriko Hayashi

Vnútoraná strana obálky vpredu: Emilia Kizi, staršia žena z ľudu Batwa, pletie košík v dedine Upende. Usadlosť založili mimovládne organizácie, aby sa v nej mohli usádzať predstavitelia ľudu Batwa vysídlení konfliktom v Demokratickej republike Kongo. Panos / Tommy Trenchard

Vnútoraná strana obálky vzadu: Matka s dieťaťom vo vylúčenej rómskej komunite na Slovensku. Panos / Bjorn Steinz

Podakovanie

Minority Rights Group International (MRG) týmto ďakuje za podporu všetkým organizáciám a jednotlivcom, ktorí podporili vznik tejto publikácie finančne či inak, a to aj vrátane Európskej únie.
© Minority Rights Group International, september 2018. Všetky práva vyhradené.

Obsah tejto publikácie je možné používať na vzdelávacie a iné nekomerčné účely. Žiadna časť z publikácie nesmie byť použitá na akékoľvek komerčné účely bez predošlého explicitného súhlasu držiteľov autorských práv. V prípade záujmu prosím kontaktujte priamo MRG.

ISBN 978-1-912938-00-1

Hlavný recenzent: Carl Soderbergh
Produkcia: Jasmin Qureshi
Redakčná úprava: Sophie Richmond a Emma Dawson
Preklad: Dominika Beňková a Peter Ivanič
Jazyková úprava: Peter Ivanič a Pavlína Chalupková
Grafická úprava: Lucia Rusiňáková
Vydané v septembri 2018

Minority Rights Group International
54 Commercial Street
London E1 6LT, United Kingdom
Tel: +44 (0)20 7422 4200
Fax: +44 (0)20 7422 4201
E-mail: minority.rights@mrgmail.org
Webstránka: www.minorityrights.org

Na Slovensku vydané v spolupráci s Ligou za ľudské práva. Liga za ľudské práva je občianske združenie, ktoré pomáha utečencom a migrantom. Viac sa dozviete na www.hrl.sk

**HUMAN
RIGHTS
LEAGUE**
LIGA ZA LUDSKÉ PRÁVA

Podporte našu prácu

Podporte nás finančne na:
www.minorityrights.org/donate

MRG závisí od štedrej podpory od inštitúcií a jednotlivcov, ktorí nám pomáhajú pri podpore práv menšín a pôvodných obyvateľov na celom svete. Všetky príspevky, ktoré získame, putujú priamo na realizáciu našich projektov s menšinami a pôvodnými obyvateľmi.

Prečítajte si viac našich správ na stránke
www.minorityrights.org/publications

Publikácie MRG ponúkajú hĺbkové analýzy menšinových otázok a otázok spojených s pôvodným obyvateľstvom, vrátane vlastného výskumu. Na stránke taktiež nájdete špecializované tréningové materiály a informácie o medzinárodných ľudskoprávných nástrojoch a spôsoboch, ako sa dostať k týmto medzinárodným nástrojom.

Viac informácií o menšinových komunitách a spoločenstvách pôvodných obyvateľov nájdete na stránke
www.minorityrights.org/directory

Navštívte náš online zoznam profilov menšinových komunit a spoločenstiev pôvodných obyvateľov okolo sveta.

Sledujte nás na:

 @minorityrights
 @minorityrights

Vydanie tejto publikácie financuje Európska únia. Za obsah publikácie zodpovedá výhradne Minority Rights Group International, donor za žiadnych okolností nezodpovedá za použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté. Obsah publikácie taktiež nemôže byť za žiadnych okolností považovaný za vyjadrenie názoru Európskej únie.

Menšiny a pôvodní obyvatelia v roku 2018

Zaostrené na migráciu a vysídľovanie

Peter Grant

Minority Rights Group International

K migrácii, ktorá je neodmysliteľnou súčasťou našej éry, prispievajú mnohé faktory, medzi nimi napríklad konflikty, urbanizácia, zmena klímy, globalizácia a mnohé ďalšie. No v rámci toho, ako sa stovky miliónov ľudí presúvajú medzi rôznymi mestami, krajinami a kontinentmi, v rámci tohto širšieho procesu, sa dá nájsť aj čosi iné. Osobitá skúsenosť, ktorá dokáže ovplyvňovať a formovať každý jeden kúsok cesty migrujúcich ľudí. Tou skúsenosťou je ich menšinová príslušnosť.

Rohingskí utečenci sa brodia vodným kanálom pri úteku z Mjanmarska do Bangladéša.
Panos / G.M.B. Akash.

Hoci si pri téme migrácie zvláštnu rolu etnickej či náboženskej identity nie vždy uvedomujeme, pre mnohé menšinové spoločenstvá môže byť tým, čo ich primáje k rozhodnutiu migrovať. Tento vzťah býva obzvlášť vypuklý v prípadoch, keď sú tieto komunity terčom zabíjania a masového presídľovania, no mnohé z nich k migrácii neraz dotlačia aj iné formy diskriminácie. Zaberanie pôdy, vylúčenie z politických procesov, obmedzovanie slobody. To všetko prispieva k rozhodnutiu menšín odšahovať sa inam.

Príkladom vplyvov, ktoré vedú menšiny k migrácii, sú napríklad tvrdé zásahy etiópskej vlády proti jej politickým odporcom, avšak zamerané predovšetkým na predstaviteľov etnickej skupiny Oromo, ktoré pravdepodobne prispeli k nárastu migrácie z tejto komunity. Údaje zo začiatku roku 2017 zozbierané Regionálnym sekretariátom pre migráciu (*Regional Mixed Migration Secretariat* (RMMS)) s pôsobnosťou vo východnej časti Afriky ukázali, že

spomedzi skúmanej vzorky etiópskych migrantov prichádzajúcich do Jemenu, kľúčovej susednej tranzitnej krajiny, sa až 89 percent prihlásilo k etniku Oromo. Z nich mnohí uviedli, že sa Etiópiu rozhodli opustiť práve v dôsledku tvrdých zásahov proti ich etniku.

V skutočnosti však aj v prípadoch, pri ktorých bolo hromadné vysídľovanie vyvolané násilím alebo konfliktmi, samotnej migrácii zvyčajne predchádzal dlhodobý proces vylúčenia. To sa týka miliónov ľudí bez štátnej príslušnosti vo svete, tri štvrtiny z nich pritom patria k menšinám. Tá situácia bez štátnej príslušnosti ich totiž následne vystavuje riziku ďalšieho porušovania ich práv. V extrémnych prípadoch to neskôr môže viesť napríklad k masovým akciám a presídľovaniu. Napríklad mjanmarských Rohingov, z ktorých väčšina bola po zásahoch štátnych bezpečnostných zložiek nútená presťahovať sa do susedného Bangladéša, oberali o ich občianske práva už roky pred samotnými útokmi v poslednom období.

Zároveň platí, že tí, ktorí sa snažia utiecť pred prenasledovaním doma, často nachádzajú nové bariéry a vylúčenie aj inde. Napríklad Jezídi, ktorí opustili svoje domovy v strachu pred zverstvami Islamského štátu v Iraku a Sýrii (ISIS), čelia ďalšiemu vyčleňovaniu aj ďaleko za irackými hranicami. V Grécku pre nich napríklad musia vznikáť samostatné tábory, čo ich chráni pred útokmi iných utečencov kvôli ich viere. Utečť pred diskrimináciou tak môže byť pre mnohé spoločnosti zložitá, najmä v situáciách, v ktorých majú utečenci a migranti obmedzené práva a ochranu. V takýchto prípadoch sú totiž príslušníci menšín obzvlášť zraniteľní voči zneužívaniu.

Situácia je ešte o poznanie komplikovanejšia pre vybrané skupiny v rámci samotných menšinových spoločností či komunit pôvodných obyvateľov. Ide napríklad o ženy, deti, osoby so zdravotným postihnutím, osoby LGBTQI a ďalšie skupiny v rámci menšiny, ktoré sa stretávajú s rôznymi ďalšími formami diskriminácie. V dôsledku toho títo ľudia čelia ešte vyššej hrozbe sexuálneho násillia, fyzických útokov a iných porušovaní práv. Napríklad rómske deti sú obzvlášť zraniteľné v rámci obchodu s ľuďmi naprieč Európskou úniou, pričom ich môžu nútiť do sexuálnej práce či iných nezákonných aktivít.

Pohľad na migráciu cez objektív etnickej a náboženskej diskriminácie zároveň poskytuje aj dôležitý pohľad na samotný proces sťahovania sa, a na to, ako môžu rozličné štádiá migračného procesu prinášať nové výzvy spojené s identitou migrantov.

Například subsaharskí Afričania v severnej Afrike, vrátane tých, ktorí vo svojej domovskej krajine pôvodne nepatrili k menšine, sa odrazu v krajinách ako je Líbya, ocitajú v ohrození. Niektoré z týchto komunit, ako napríklad veľký počet afrických migrantov, ktorí sa v Líbyi usadili počas vlády Muammara Kaddáfího, dnes vlastne v tejto krajine tvoria nové menšiny, aj so špecifickými menšinovými problémami a potrebou ochrany. A to neplatí len pre Líbyu. Aj v iných krajinách regiónu sa teraz usadilo mnoho migrantov, ktorí sú tam už celé roky uviaznutí s len malou pravdepodobnosťou návratu alebo pokračovania v ceste, a stali sa tak trvalou, hoci menšinovou súčasťou tamojších spoločností.

Výzvy však stoja aj pred tými, ktorým sa napokon podarí dosiahnuť plánovanej destinácie. Napríklad v Európe, kam pred konfliktmi a marginalizáciou utiekli milióny ľudí z Afriky, Ázie či Blízkeho východu a kde sú dnes „hostami“, sa diskusia opakovane zameriava na počet doterajších príchodov, rozsah podpory, ktorá by mala byť prichádzajúcim poskytnutá, či ako by mali byť rozdelení naprieč svetadielom, ak teda vôbec. Táto línia myslenia, čoraz viac ovládaná hlasmi politickej pravice, sa zvyčajne zameriava na kvóty, hranice, obmedzenia a podobne. Avšak pohľad na vysoký počet utečencov a migrantov v Európe ako na skupinu, ktorá bude pravdepodobne v dohľadnej budúcnosti predstavovať významnú menšinu, prináša aj rôzne iné otázky. Akým výzvam budú čeliť pri snahe stať sa akceptovanou súčasťou spoločnosti? Ako sa im v tom dá pomôcť? A aké zdroje a nástroje, od bývania a jazykových kurzov, až po vzdelávanie a poradenstvo, sú potrebné k dosiahnutiu tohto cieľa?

Chlapec robí bubliny v tábore neďaleko francúzskeho Dunkirku. Tábor obývajú predovšetkým kurdskí žiadatelia o azyl. Panos / George Georgiou.

Berúc do úvahy širší než európsky rámec však pred menšinami stoja aj mnohé iné otázky než tie spomínané. Časť z týchto otázok je spojená napríklad s jedným z navrhovaných riešení pri potláčaní imigrácie z rozvojových krajín. Tým riešením má byť pomoc zameraná na potláčanie chudoby a nerovnosti v krajinách, odkiaľ migranti pochádzajú. Odhliadnuc od toho, že je tento prístup sám o sebe terčom kritiky, v prípade jeho zavedenia do praxe by si vyžadoval hlboké porozumenie dynamike etnickej a náboženskej diskriminácie v mnohých z dotknutých krajín. Práve túto dynamiku by sme teda mali mať

na mysli pri vytváraní nástrojov tejto avizovanej pomoci a pri ich zavádzaní do praxe. Šokujúce tak je, ako tieto skutočnosti neberú do úvahy ani len európske politiky, ktoré téme dominujú.

Ilustruje to napríklad prístup EÚ k Sudánu. Emigrácia z tejto krajiny totiž nestojí len na túžbe Sudáncov po lepšom živote mimo represívneho prostredia ich vlasti, ale prispieva k nej aj pretrvávajúci konflikt v Darfúre, ktorého obyvateľstvo je už po celé roky terčom štátom sponzorovaného násillia. Aj dnes, napriek mierovej dohode, bezpečnostné zložky a ozbrojenci vysídľujú z Darfúru tisíce civilistov.

V kontexte skutočnosti, že Sudán je zároveň aj jednou z hlavných tranzitných krajín pre žiadateľov o azyl z Etiópie, Eritrey a ďalších krajín, je kľúčové toto presídľovanie obyvateľov Darfúru zastaviť prostredníctvom ochrany ľudských práv zraniteľných menšín v oblasti. Stratégia Európskej únie sa však zamerala na čosi iné – a to primárne na sekuritizáciu. Dnes tak v rámci rozvojovej spolupráce EÚ poskytuje stovky miliónov dolárov sudánskej vláde, aby ju podporila pri ovládaní migračných tokov z krajiny. Dôsledkom týchto politík sa však situácia tisícok migrantov a žiadateľov o azyl dramaticky zhoršila, pričom mnohí čelia zatýkaniu, mučeniu a deportácii.

K čomusi podobnému dochádza aj pri európskych opatreniach, ktorých cieľom je zjednodušiť a urýchliť návrat neúspešných žiadateľov o azyl. Pri ich vzniku sa v nich totiž ocitli vážne nedostatky, ktoré nepomerne negatívnejšie ovplyvňujú práve predstaviteľov menšín. Príkladom je zavedenie viacstupňového registračného systému v dôsledku utečeneckej krízy v roku 2015. Systém poskytuje niektorým vybraným národnostiam preferenčné zaobchádzanie, zatiaľ čo práva ostatných – vrátane obyvateľov Afganistanu – obmedzuje. Toto rozhodnutie však následne vystavilo obyvateľov Afganistanu s najrôznejším etnickým či náboženským pozadím, utekajúcich pred konfliktom a násilím v krajine, veľkému riziku. A to vrátane takých skupín, ako sú napríklad tamojší kresťania či etnickí Hazari, ktorí kvôli svojej identite čelia veľkému nebezpečenstvu. Nedávny výskum, týkajúci sa núteného návratu afganských žiadateľov o azyl späť do ich krajiny, ukázal, že niektorí z nich sa následne stali obeťami vražd, obťažovania či iných foriem diskriminácie.

Pri mnohých menšinách a pôvodných obyvateľoch sa však dá situácii lepšie porozumieť, ak sa na ňu pozrieme cez prizmu vnútorného vysídľovania (t.j. vysídľovania v rámci krajiny, bez prekročenia štátnych hraníc). Niektoré z najviac prenasledovaných skupín totiž vlastne ani nikdy neopustia svoje krajiny, čo však nebráni tomu, aby žili v stave takmer neustáleho vysídlenia. Napríklad v Turecku boli od vypuknutia konfliktu medzi vládou a Kurdskou ľudovou stranou (PKK) v roku 1984 vysídlené milióny ľudí. A Turci, zatiaľ čo vo svojej krajine hostia jednu z najväčších populácií utečencov na svete, naďalej pokračujú v podpore vysídľovania prevažne kurdskeho obyvateľstva prostredníctvom vojenských akcií. Príkladom bolo napríklad zničenie mesta Diyarbakir – predpokladá sa, že vojenské operácie naprieč juhovýchodom Turecka od júla 2015 do decembra 2016 viedli k vysídleniu až pol milióna civilistov. Odvtedy sa bývalí obyvatelia stále snažia obnoviť svoje životy.

Migráciu však nespôsobuje len násilie, prispieť k nej môže aj hlboká chudoba alebo marginalizácia. A aj keď sa tieto dva problémy netýkajú výlučne menšín a pôvodných obyvateľov, dopad na nich je oproti majorite v nepomere.

Ilustrovať sa to dá na príklade Marshallových ostrovov, súostrovia, na ktorom sa počas studenej vojny konali skúšky jadrových zbraní, kvôli ktorým odsunuli veľké množstvo obyvateľov z ich domovov. Nedostatok zdrojov a pokračujúce vysídľovanie ako dôsledok zmeny klímy aj dnes vedú veľkú časť populácie krajiny k hľadaniu živobytia kdesi inde. Viac než tretina obyvateľov súostrovia tak dnes žije v Spojených štátoch amerických.

Veľkým výzvam čelia aj migrujúci robotníci, ku ktorým sa môžu v krajine ich pôsobiska správať ako k menšine z pozície väčšiny. Príkladom je aj veľká časť obyvateľov Strednej Ázie, ktorí dnes pracujú v Rusku – napríklad až pätina obyvateľov Uzbekistanu v pracovnom veku pracuje a žije v zahraničí, väčšina z nich v Rusku. No xenofóbia a čoraz nepriaznivejšie regulačné prostredie robí mnohých z nich zraniteľnými voči zločinom z nenávisťi, obťažovaniu a deportácii. S tým, ako sa mnohí z nich obávajú obrátiť na bezpečnostné zložky, sa v rámci Ruska stávajú veľmi ohrozenou menšinou.

Treba tiež poznamenať, že hoci je násilie významnou príčinou migrácie vo všeobecnosti, diskriminácia môže zohrávať rolu aj tam, kde ju na prvý pohľad nevidíme. Napríklad násilná kriminalita a jedny z najhorších štatistík počtu vražd na svete zjavne poháňajú migráciu všetkých obyvateľov Strednej Ameriky smerom do Spojených štátov amerických, no faktom je tiež, že veľa brutálneho násillia spájaného s gangmi v Guatemale ovplyvňovalo spoločenstvá pôvodných obyvateľov v nepomerne vyššej miere než ostatných. Po desaťročiach konfliktov a diskriminácie sa ocitli v chudobe a na okraji, s mizivou oporou zo strany polície či súdov. Ich situácia sa mnohokrát dokonca zhoršila, keď ich prenasledovali aj oficiálne inštitúcie. Zatiaľ čo informácie o zneužívaní žiadateľov o azyl a ich rodín vstupujúcich do Spojených štátov boli zaznamenané a zverejnené, zákrokom proti migrantom zo Strednej Ameriky na území Mexika, a zvlášť na predstaviteľoch pôvodných obyvateľov, sa dostáva len malá pozornosť.

To vyústilo do rozšírenia útokov na cudzích štátnych príslušníkov vrátane žien a detí, ale tiež do zadržavania a zastrašovania pôvodných obyvateľov Mexika políciou.

Napokon, pri pohľade na migráciu a vysídľovanie je veľmi dôležité mať na zreteli aj fakt, že tieto sily dokážu ovplyvňovať menšiny a pôvodné obyvateľstvo najrôznejšími a neraz pomerne zložitými spôsobmi, ktoré preto často zostávajú nerozpoznané. Napríklad taká gentrifikácia miest. Tá, hoci je predmetom častej kritiky, sa nezvykne spájať s rasovou diskrimináciou. No v skutočnosti neraz zasiahne niektoré spoločenstvá najsilnejšie. Príkladom je populácia pôvodných obyvateľov Austrálie. Tí sa pred desaťročiami po vysídlení z ich vlastnej pôdy usádzali v austrálskych mestách, ako je Brisbane, no dnes čelia ďalšiemu premiestňovaniu, pretože ich rastúce ceny nehnuteľností vyhánajú z centier na okraj. Tento proces trhá krehké siete, ktoré prepájajú tieto spoločenstvá. ■

Európa

V Európe sa migrácia stala stredobodom verejnej diskusie po utečeneckej kríze v roku 2015. Vtedy sa počet migrantov a žiadateľov o azyl prichádzajúcich do Európskej únie dramaticky zvýšil, k čomu z veľkej časti prispeli konflikty a násilie na Blízkom východe, v Ázii a Afrike. Najmä Grécko a Taliansko, kvôli svojej geografickej polohe, prijali stovky tisícov nových ľudí, ktorí sa k ich brehom doplavili z Turecka či Líbye. V rámci prvej veľkej vlny utečencov v roku 2015 prišlo kvôli pomerne otvorenej azylovej politike veľké množstvo ľudí aj do Nemecka. Do konca roka 2017 žilo v krajine čosi málo pod jedným miliónom zaregistrovaných utečencov.

Táto situácia vyústila do rastúcej nevôle verejnosti v európskych krajinách. Tá nevôľa, hoci je evidentne prítomná v najviac postihnutých krajinách – napríklad v Nemecku bola Angela Merkelová svojimi koalíčnymi partnermi v júli 2018 donútená súhlasiť s výrazne striktnejšou imigračnou politikou, ktorá znemožní vstup žiadateľom o azyl registrovaným v inej európskej krajine – rastie aj v krajinách, ako je napríklad Slovensko, ktoré na jednej strane veľmi hlasno odmietli migrantov a utečencov, no na strane druhej ich k nim paradoxne prišlo len veľmi málo.

Rastúca nevráživosť voči migrantom a žiadateľom o azyl – nepriateľstvo, ktoré bolo vzhľadom na to, že väčšina z nich pochádza z moslimských krajín ešte posilnené rasizmom a islamofóbnymi sentimentmi – posilňuje postavenie krajne pravicových a nacionalistických skupín, ktoré sa snažia tento odpor verejnosti využiť. V Maďarsku sa napríklad vláda Viktora Orbána k migrantom správa čoraz represívnejšie. Orbán pritom rámuje

migráciu a ohrozenie migráciou vo výlučne náboženskej a etnickej rovine. Vo februári 2018 napríklad uviedol, že „kresťanstvo je naša posledná nádej“ proti „islamizácii“ Európy a že masová migrácia do Európy, a obzvlášť tá z Afriky, predstavuje „naše najhoršie nočné mory“.

Účinky antimigračnej rétoriky sa tak v čoraz vyššej miere netýkajú len utečencov a žiadateľov o azyl, ale stretávajú sa s nimi aj už usadení imigranti a menšinoví obyvatelia v Európe. Predstavitelia menšín sa s nimi takpovediac „zviezli“ po tom, ako sa niektoré skupiny rozhodli zneužiť nevráživosť k migrantom k stigmatizácii svojich etnických a náboženských menšín vo všeobecnosti. Napríklad vo Francúzsku rétorika Marine Le Penovej, líderky Národného frontu, často spájala nebezpečenstvá plynúce z imigrácie s hrozbou, ktorú predstavuje islam pre „francúzske“ hodnoty.

Zatiaľ čo vo väčšine krajín Európy krajná pravica zatiaľ nedosiahla väčšinu, jej prítomnosť v mnohých koalíčných vládach jej priniesla významný vplyv pri tvorbe politik. Napríklad Dánsku ľudovú stranu, ktorá verejne odmietla multikulturalizmus a etnickú rozmanitosť v krajine, dnes potrebuje menšinová koalíčná vláda premiéra Larsa Lokkeho Rasmussena k presadzovaniu politik v parlamente. Strana si tak môže za parlamentnú podporu vynútiť ústupky. Žiada napríklad zaviesť politiku povinnej asimilácie tamojších menšín – s dôrazom na moslimov. Posilňujúce sa politické postavenie strany pravdepodobne prispelo aj k nedávnomu schváleniu kontroverzných „geto-zákonov“, súboru opatrení špeciálne cielených na mestské obvody obývané prisťahovalcami s nízkymi príjmami. Ich súčasťou je napríklad oddelovanie detí od rodičov

od veku jedného roka, aby im mohli počas 25-hodinového povinného vzdelávania vstúpiť „dánske hodnoty“.

Dosah, ktorý takéto politiky môžu mať na etablované menšiny, ilustruje aj škandál týkajúci sa nakladania s takzvanou „generáciou Windrush“. Ide o pojem používaný na označenie desiatok tisícov mužov, žien a detí, ktorí prišli po druhej svetovej vojne do Veľkej Británie, aby tam pracovali a z ktorých mnohí tam zostali celé desaťročia až dodnes. V rámci politiky „nepriaznivého prostredia“, ktorú presadzovala Theresa May a ktorá začala byť účinnou v roku 2012, sa tak stali terčom mnohí postarší obyvatelia Veľkej Británie. Tí sa aj napriek tomu, že v krajine prežili väčšinu svojho života a riadne pritom platili dane a odvody, odrazu ocitli vylúčení z verejných služieb. V prípade, že by sa im nepodarilo sformalizovať ich pobyt (pripomíname, že išlo mnohokrát o dôchodcov), im dokonca hrozila deportácia. Po verejnej kritike sa vláda ospravedlnila a zaviazala sa, že ich situáciu vyrieši, no prípad zostáva názornou ukážkou, ako významne diskriminačne môžu migračné politiky vplývať na menšiny.

V Európe tiež naďalej pretrvávajú verejné hanobenie rómskej populácie, v chode udržiavané hlboko zakorenenými stereotypmi, ktoré Rómov asociojú s kriminalitou a ktoré z príslušníkov tohto spoločenstva robia občanov druhej kategórie. Aj napriek tomu, že Rómovia žijú v Európe už po celé stáročia, sú stále stigmatizovaní na základe svojej etnicity a niekdajšieho kočovného spôsobu života.

V Taliansku, kde narastá podpora zákrokov proti migrantom a žiadateľom o azyl, boli Rómovia terčom nielen ultrapravicových zoskupení, ale aj

politikov, médií či verejných činiteľov. Od svojho vymenovania za ministra vnútra v júni 2018 ultrapravicový politik Matteo Salvini požaduje celoštátne sčítanie rómskych obyvateľov s cieľom vyhostiť tých bez talianskeho občianstva. Tento postoj však nie je ani zďaleka ojedinelý, Rómovia sú bežne zneužívaní nacionalistickými politikmi naprieč Európou, pričom ich často vykresľujú ako prišielcov.

Diskriminácia Rómov v Európe býva často podopretá ich vnímaním ako „kočovníkov“, a to aj napriek tomu, že väčšina z nich už žije usadeným životom. Paradoxne pritom práve rozšírená prax vysťahovania vlastne vedie k tomu, že v mnohých krajinách vznikajú z donútenia neusadené časti populácie, čím sa vytvára významná prekážka novej inklúzie a integrácie. Napríklad vo Francúzsku len v roku 2017 prinútili v rámci vysídľovania približne 11300 Rómov – 3 z 5 rómskych domácností v krajine – opustiť ich domovy. Zaistenie bezpečnej a udržateľnej budúcnosti pre Rómov v Európe si preto vyžaduje ukončenie kolotoča ich vysťahovania.

Například vo Francúzsku len v roku 2017 prinútili v rámci vysídľovania približne **11300 Rómov** – 3 z 5 rómskych domácností v krajine – opustiť ich domovy.

Blízky východ a severná Afrika

Nárast etnicky a nábožensky motivovaného násillia naprieč Blízkym východom je najvýznamnejšou príčinou vysídľovania v regióne. V mnohých prípadoch, a to najmä v Iraku, sa menšiny stávajú špecifickým cieľom ozbrojených skupín, ako je napríklad ISIS. Dôsledkom nie je len smrť či zotročenie tisícov ľudí, ale aj vytrhnutie týchto ľudí z domovov. Podľa niektorých odhadov bolo v roku 2014 násilne presídlených až 90 percent populácie Jezídov zo Sindžáru, pričom väčšina z nich sa stále nemôže vrátiť späť, odkiaľ boli nútení odísť. Značná časť z nich sa v súčasnosti nachádza v Európe, zatiaľ čo mnohí ďalší zostali uväznení v táboroch v Iraku a okolitých krajinách len so slabou vyhladkou na presídlenie v blízkej budúcnosti. V hre tak zostáva reálna možnosť, že veľká časť komunity, ktorá Sindžár obývala po celé stáročia, bude musieť emigrovať natrvalo.

Na toto dianie by sme sa však nemali pozeráť len cez prizmu vojenského konfliktu. Jezídi, podobne ako iné menšiny, sú kvôli svojej viere prenasledovaní už oveľa dlhšie. Napríklad počet irackých kresťanov, ktorých žilo v krajine pred americkou inváziou v roku 2003 asi 1,4 milióna alebo viac, sa dnes odhaduje na asi 350-tisíc obyvateľov. Je za tým pretrvávajúci proces emigrácie, ktorú volia pred prenasledovaním v ich vlasti.

Menšiny zároveň čelia niektorým osobitým problémom, ktoré štatistiky nie vždy dokážu zachytiť. Pretrvávajúci konflikt v Sýrii, ktorý za sebou doteraz zanechal 5,6 milióna utečencov a okolo 6,6 milióna vnútorne vysídlených ľudí

(takzvaní IDPs, internally displaced people), zničil životy všetkých obyvateľov Sýrie bez rozdielu. No hoci presné údaje o podiele menšín v rámci vysídleného obyvateľstva chýbajú, množstvá správ hovoria o špecifických problémoch, s ktorými sa stretávajú predstavitelia marginalizovaných skupín ako utečenci v Jordánsku, Libanone a inde, a to tak od miestnych obyvateľov v hostovských krajinách, ako aj od sýrskych utečencov z väčšinových komunít.

Popritom ako sa nútené vysídľovanie stalo hlavným nástrojom militantov, ktorí sa chcú zbaviť určitých spoločenských na území, ktoré ovládli, v regióne prebieha aj plynulý proces separovania a rozdeľovania ľudí, ktorý zanecháva mestá, regióny a celé krajiny bez ich pôvodného menšinového obyvateľstva. Letecký presun 19 jemenských židov Izraelom v roku 2016, po čom zostalo v krajine len čosi menej než 50 židov, je považovaný za zvesť konca komunity, ktorá kedysi čítala 50-tisíc ľudí a v Jemene prežila dve miléniá. Tento proces však nie je novinkou, deje sa už desaťročia, počas ktorých niekdajšie prosperujúce komunity v krajinách, ako je napríklad Egypt, už celkom zmizli.

Avšak medzi najohrozenejšími ľuďmi na Blízkom východe je dnes aj skupina Afričanov zo subsaharských štátov, z ktorých mnohí sú potenciálnymi žiadateľmi o azyl, no v súčasnosti zostávajú vo veľkých počtoch v krajinách po ceste. Zvlášť ohrozené sú stovky tisíc migrantov v Líbyi, ktorí sa počas tranzitu do Európy alebo uväznení po Kaddáfího páde stali cieľom bezpečnostných zložiek a ozbrojených skupín. Napriek tomu, že sa na verejnosť dostali správy o mučení, sexuálnych útokoch a zotročovaní migrantov, z ktorých

mnohí sú zvlášť zraniteľní na základe ich etnicity alebo faktu, že nie sú moslimovia, Európa prilieva olej do ohňa svojimi sekuritizačnými politikami, ktoré môžu zanechať migrujúcich Afričanov v ešte neistejšej situácii.

Zatiaľ čo je Líbya od roku 2011 uviaznutá v neistote so slabým vládnutím, aj inde naprieč regiónom prijali tamojšie vlády podobne nepriateľské postoje k africkým menšinám na ich území. V Izraeli, kde hľadáli útočisko tisíce prevažne eritrejských a sudánskych žiadateľov o azyl, hrozil premiér Benjamín Netanjahu masovými deportáciami. Tie by mohli mnohých vystaviť riziku prenasledovania. Aj napriek dohode s OSN o presídlení niektorých žiadateľov o azyl do Európy a o umožnení ostatným zostať v Izraeli, vláda v apríli 2018 od dohody odstúpila a v súčasnosti tak ich budúcnosť zostáva neistá.

Afrika

Zatiaľ čo sa diskusia o africkej migrácii zvyčajne zameriava na presuny ľudí zo subsaharských krajín do severnej Afriky a Európy, väčšia časť migrácie sa v skutočnosti deje vo vnútri regiónu, nie smerom von z neho, či už vo forme medzinárodnej migrácie do štátov ako je napríklad Juhoafrická republika, alebo vnútorným presídľovaním v dôsledku vojenských konfliktov. Napríklad v Južnom Sudáne rozširovanie etnického konfliktu medzi silami, ktoré sú verné prezidentovi Salvovi Kiirovi z národa Dinka a viceprezidentom Riekom Macharom z kmeňa Nuerov, vyústil nielen do smrti desiatok tisícov ľudí od decembra 2013, ale tiež primäl viac než tretinu obyvateľstva krajiny presídliť sa inam, vrátane 1,9 milióna vnútorne presídlených osôb a viac ako 2,6

milióna utečencov, ktorí sa vo väčšine prípadov uchýlili do susedných krajín. Tragické je, že sa táto etnická dimenzia konfliktu v súčasnosti dostala aj mimo krajinu – v júni 2018 bolo zatknutých 15 ľudí po tom, ako vypukla bitka medzi utečencami z kmeňa Dinkov a Nuerov v tábore v Ugande, ku ktorej došlo počas zápasu majstrovstiev sveta vo futbale, zanechajúc za sebou štyroch mŕtvych.

V Stredoafrickej republike po vypuknutí konfliktu v roku 2013 prepuklo násillie na miestnej úrovni, medzi konkurujúcimi ozbrojenými skupinami napádajúcimi moslimov aj kresťanov. Dnes sa mimo krajiny nachádza viac než 580-tisíc utečencov, vnútorne vysídlených je ďalších 680-tisíc ľudí. Prevažná väčšina postihnutých patrí k moslimskej menšine, ktorá predtým tvorila okolo 15 percent populácie krajiny. Konflikt prinútil až štyri pätiny z nich opustiť krajinu, pričom len zlomok z nich sa dosiaľ mohol vrátiť domov. Výzvy spojené so zaistením bezpečného návratu a reintegrácie tamojších moslimov sa pritom netýkajú len otázky samotnej bezpečnosti, ale pokrývajú tiež otázky spojené s právom na pôdu, kompenzáciami a zmierením komunít.

Veľká populácia migrantov, vrátane miliónov utečencov, ktorí našli útočisko v krajinách, ako je Uganda, je zo strany tamojších úradníkov a miestnych obyvateľov často označovaná za bezpečnostnú hrozbu. Napríklad v Keni sú somálski utečenci rovnako ako miestni etnickí Somálčania, pod hľadáčkami autorít, zvlášť po útokoch teroristickej organizácie Al-Šabáb. Ich zraniteľnosť ešte zhoršuje rozsiahla korupcia a diskriminácia na strane policajných zložiek. Podobne sa dnes obeťami zločinov z nenávisťi stávajú aj migranti z Mozambiku, Zimbabwe

a ďalších krajín v Juhoafrickej republike. To z veľkej časti umožňuje slabé súdnictvo a verejný diskurz, ktorý ich viní z kriminality, nezamestnanosti a ďalších sociálnych neduhov.

Dokonca aj pri pohľade na zavedené trasy, ako je napríklad tá medzi Africkým rohom a Jemenom, nedávny vývoj naznačil, že určité etnické skupiny môžu byť v migračných tokoch zastúpené v nadpriemernej miere čoby dôsledok prenasledovania. Príkladom je Etiópia, o ktorej údaje naznačujú, že väčšina migrantov z krajiny pochádza z prenasledovaním sužovanej komunity ľudí Oromo. Hoci sa môže tá cesta javiť ako veľmi nebezpečná – pravidelné správy hovoria o migrantoch unášaných, mučených či znásilňovaných prevádzkami a kriminálnymi skupinami –, aj v samotnej Etiópii boli zavraždené stovky demonstrantov a tisícky ďalších bolo zadržaných ako súčasť zásahov proti opozícii, s dôrazom na predstaviteľov komunity Oromo.

V niektorých kontextoch viedlo dlhotrvajúce vysídľovanie k tomu, že sa mnohí členovia jednotlivých komunit rozhodli trvalo usadiť inde. Tento vývoj môže mať trvalé sociálne aj demografické dôsledky. V Nigérii zanechala neistota pretrvávajúca po násilnej rebélii militantnej organizácie Boko Haram mnohých ľudí bez možnosti vrátiť sa do ich domovov. Minuloročný prieskum Nórskej rady pre utečencov o vnútorne vysídlených ľuďoch v nigérijskom štáte Borno, v ktorom sa odohrala väčšina

násilného konfliktu, ukázal, že len 14 percent opýtaných malo v pláne v blízkej budúcnosti odísť, 23 percent z vysídlených plánovalo zostať tam, kde boli, zatiaľ čo ďalších 63 percent by rado odišlo, ale nepodnikli preto žiadne kroky a nemali ani žiaden časový rámec, kedy by sa pre to mohli reálne rozhodnúť.

Premiestňovanie komunit sa môže v dôsledku systematickej diskriminácie vyskytnúť aj počas obdobia relatívneho mieru. Pôvodných obyvateľov afrických krajín už dlhodobo ohrozuje zaberanie pôdy a vysťahovanie z územia ich predkov, za ktorým môže stáť vláda, korporácie, ktoré na ich územiach budujú turistické strediská v divočine, ťažobný priemysel alebo dokonca zakladanie národných parkov.

Od Krovákov na Kalahari v Botswane, ktorým zatrhli vstup na ich pôdu kvôli novootvorenej diamantovej bani Ghaghoo, až po Masajov v Tanzánii, ktorí sa nielenže stávali obeťami násillia, ale im aj opakovane vypálili obydlia s cieľom vybudovať luxusné lovecké chaty v národnom parku Serengeti. Pôvodní obyvatelia boli v mnohých prípadoch vytlačení na okraj ich pôdy, donútení presťahovať sa do blízkych miest bez prístupu k zdrojom, na ktorých stálo ich živobytie a identita. Toto je samo o sebe ďalšou formou migrácie – takou, ktorá síce nevytiahne spoločenstvá ďaleko od ich pôvodných domovov, ale zároveň ich posunie veľmi ďaleko od spôsobu života, aký viedli po celé generácie.

Severná a Južná Amerika

Pôvodní obyvatelia v Severnej a Južnej Amerike už dlho bojujú s tamojším problémom so zaberaním ich pôdy, do ktorého sú často zapojení štátni činitelia, ozbrojené zložky, korporácie aj ozbrojené skupiny, rančeri a zločinecké gangy. Pretrvávajúce ničenie prirodzených biotopov, ako napríklad amazonského pralesa, so sebou prináša obrovské environmentálne straty, zároveň sa s ním zvyčajne spája rovnako devastačné vytrhávajúce komunit pôvodných obyvateľov z územia, ktoré obývali po celé generácie. Prípadný odpor týchto spoločenstiev sa zvyčajne stretáva s extrémne násilnou reakciou, ktorej cieľom je v zárodku potlačiť ďalšiu rezistenciu a urýchliť odsun komunit z ich pôdy.

Veľké developerské projekty tvoria ďalší potenciálny zdroj neistoty a môžu viesť k vysídľovaniu. Príkladom je významná cestná komunikácia cez dažďové pralesy vo východnom Peru, ktorej výstavbu odobril tamojší parlament v januári 2018. Aktivisti však plánu vytykajú, že jeho realizácia povedie k nárastu nelegálnej ťažby dreva a urýchli vysídľovanie pôvodných obyvateľov vrátane doposiaľ nekontaktovaných kmeňov. Popri devastujúcich vplyvoch na životné prostredie spojených s ťažbou dreva je pre pôvodné obyvateľstvo rizikom aj príchod veľkého množstva externých pracovníkov. Tí sa totiž v takýchto podmienkach mnohokrát podieľajú na násilí a zneužívaní pôvodného obyvateľstva.

Zatiaľ čo veľké množstvo násillia v mnohých krajinách regiónu postihuje všetkých obyvateľov bez rozdielu, predsa len sú obzvlášť ohrozené predovšetkým

marginalizované skupiny. V Kolumbii, aj napriek podpísaniu mierovej zmluvy v roku 2016, ktorej cieľom bolo ukončiť tiahnuci sa občiansky konflikt, presídľovanie pod hlavňami ozbrojencov pokračuje dodnes. To sa nepomerne viac dotýka Afrokolumbijských a pôvodných obyvateľov, ktorí tvorili viac než štvrtinu (26 percent) z viac než 139-tisícok ľudí násilne presídlených v období medzi januárom a októbrom 2017. Ich pomer v celkovej populácii krajiny je pritom len polovičný. Mnohí z nich sú potom nútení migrovať do miest, kde majú ako noví prichodzí ešte menej príležitostí ako tí, ktorí patria k dlhodobo etablovaným menšinovým komunitám.

Chudoba a rasizmus sú aj naďalej silnou hnacou silou pre migráciu a vysídľovanie, čo dokazuje aj situácia etnických Haitanov na samotnom Haiti aj inde. V súvislosti s faktom, že väčšinu obyvateľov Haiti tvoria ľudia afrického pôvodu, krajina dlhodobo bojuje s predsudkami a hanobením zo strany jej suseda – Dominikánskej republiky. S jedným miliónom Haitanov v krajine, vrátane dominikánsko-haitskej menšiny žijúcej v Dominikánskej republike po celé generácie, sú títo ľudia dlhodobo stigmatizovaní, stávajú sa obeťami vykorisťovania, štát im odopiera doklady a stávajú sa obeťami opakovaných výbuchov násillia. Napríklad nedávny zákrok štátnych orgánov sa dotkol desiatok tisíc Haitanov, vrátane mnohých s dominikánskym občianstvom, ktorých orgány vyhostili z krajiny a ďalším zabránili prekročiť hranice pri vstupe do krajiny. Tento vývoj spolu so sprisňovaním imigračnej politiky v USA, viedol k nárastu migrácie Haitanov do Čile. Údaje hovoria o tom, že sa tam len v roku 2017 vybralo viac ako 100-tisíc Haitanov, čo predstavuje asi jedno

percento celkovej haitskej populácie. Avšak po reakcii čilských orgánov, ktoré sa dnes snažia zosťriť imigračnú politiku, je pravdepodobné, že budú Haitiania čeliť rastúcim obmedzeniam aj v tejto juhoamerickej krajine.

V Spojených štátoch amerických vláda po zvolení Donalda Trumpa za prezidenta postupne vystupňovala svoju antiimigrantskú rétoriku a zaviedla agresívnu politiku zadržovania a deportácií v rámci krajiny a na jej hraniciach s Mexikom. Okrem snahy vlády o zrušenie programu DACA (z anglického Deferred Action for Childhood Arrivals), iniciatívy zavedenej predchádzajúcou administratívou ako nástroj umožňujúci migrantom bez dokladov, ktorí do krajiny dorazili ešte ako deti, aby mali dosah na vzdelanie a zamestnanie, Trumpova administratíva zaviedla aj krutejšie imigračné a azylové opatrenia týkajúce sa prichádzajúcich do USA, vrátane odsudzovanej politiky separácie detí žiadateľov o azyl od ich rodičov, ktorá bola zrušená až v júni 2018 po medzinárodných protestoch.

Tieto opatrenia sprevádzajú časté prípady používania rasistického a diskriminačného jazyka voči migrantom, moslimom a iným menšinám, a to najmä od samotného Trumpa, čo následne prispieva k zhoršovaniu prostredia pre tieto skupiny v krajine. Podľa dát zverejnených Radou pre americko-islamské vzťahy (CAIR) narástol počet nenávisťných činov voči moslimom zaznamenaných touto organizáciou v roku 2017 medziročne o 15 percent. Pritom rok predtým dosiahol tento nárast až 44 percent. Tento prudký vzostup počtu zločinov z nenávisťi smerovaných proti moslimom sa pripisuje práve aj

Trumpovej oblube v používaní jazyka, ktorý spoločnosť rozdeľuje, ako aj množstvu diskriminačných opatrení, ktoré predložila jeho administratíva. Patrí medzi ne napríklad zákaz pricestovať do USA občanom z viacerých krajín s moslimskou väčšinou, vrátane Iránu, Líbye, Somálska, Sýrie a Jemenu. Ide o kontroverzný a mnohými kritizovaný právny predpis, ktorý v júni 2018 americký najvyšší súd napokon vyhlásil za v súlade s ústavou.

Hoci dnes pôvodní obyvatelia Severnej Ameriky získali omnoho viac uznania a práv, než sa im dostalo v minulosti, ich komunity čelia obnoveným hrozbám spojeným s ťažbou nerastného bohatstva na ich územiach. Najznámejší prípad, *Dakota Access Pipeline*, vyústil do obrovských protestov obyvateľov a podporovateľov indiánskej rezervácie Standing Rock. Tí považujú výstavbu ropovodu za hrozbu pre zásoby spodnej vody, ako aj pre starobylé pohrebisko predkov, ktoré leží v tejto oblasti. Polícia bola obvinená, že pri snahách vyhnať protestujúcich z oblasti použila neprimerané násilie, vrátane používania vodných diel, strelby gumenými projektilmi či nasadenia slzotvorného plynu. Predstavitelia miestnych spoločenstiev majú obavy, že v prípade úniku ropy, ku ktorému môže ľahko dôjsť, ropa kontaminuje vodné zdroje, čo povedie k devastácii miestneho rybolovu, poľovníctva a poľnohospodárstva – čo by bola situácia, ktorá by ohrozila budúcnosť samotnej rezervácie. Aj keď vo väčšine prípadov nie sú obyvatelia priamo vysídľovaní, dôsledky na životné prostredie a zdravie obyvateľov by napokon mohli ľudí donútiť sa presťahovať.

Ázia

Mnohé ázijské krajiny sa dodnes potýkajú s dedičstvom kolonializmu a rozdelením spoločenstiev, čo aj dnes prispieva k migračným pohybom naprieč týmto rozsiahlym regiónom. Napríklad v Bangladéši, v dekadách nasledujúcich po rozdelení Indie v roku 1947, viedlo dedičstvo predošlej éry k odchodu miliónov predstaviteľov tamjšej hinduistickej menšiny, k čomu prispela diskriminácia a zaberanie pôdy. Ich pomer v rámci celej populácie sa prepadol z 22 percent na menej než 9 percent v dnešnej dobe. Niektoré odhady hovoria až o 11-tich miliónoch hinduistov, ktorí opustili krajinu v posledných 50-tich rokoch, na mieste sú tak obavy, že sa táto komunita môže v najbližších desaťročiach postupne celkom stratiť.

Tento stav, podobne ako inde, poukazuje na potrebu silného rámca na podporu menšinových práv, ktorý by zamedzil presídľovaniu či migrácii. Napríklad v Indii viedlo pretrvávajúce etnicky a nábožensky motivované násilie – pri ktorom často nebývajú vinníci potrestaní a obeť sa nedočkajú ochrany – k tomu, že sa niektoré komunity ocitajú v stave permanentného vysídlenia a vylúčenia. Príkladom je napríklad vystaňovanie viac než 50-tisíc ľudí v indickom štáte Uttarpradéš v septembri 2013 po vlne antimoslimského násillia, z ktorých sa mnohí ešte dosiaľ nevrátili späť domov. V kontexte rastúceho nacionalizmu a zhoršujúcich sa diskriminačných politik Narendra Modiho, lídra vládnej strany Bharatiya Janata, zostáva hrozba výskytu prípadov vysídľovania stále vysoká.

V mnohých prípadoch je vysídľovanie vyvrcholením dlhodobého procesu vylúčenia, ktoré stojí na predsudkoch väčšinovej spoločnosti a právnej diskriminácii menšiny. Toto sa obzvlášť týka prenasledovanej menšiny mjanmarských Rohingov. Tí už po celé desaťročia trpia zlým zaobchádzaním zo strany oficiálnych autorít. Postupné pozbavovanie Rohingov ich občianskych práv, ktoré sa v posledných rokoch prejavilo znemožnením hlasovať vo voľbách a označovaním vedúcimi predstaviteľmi krajiny za „Bengálcov“, významne prispelo k spusteniu poslednej vlny násillia proti tejto menšine. Od roku 2017, po tom ako ozbrojená skupina zabilá predstaviteľov mjanmarskej armády, viedli armádne operácie v mjanmarskom štáte Rakhine k nútenému vysídľeniu približne 700-tisíc Rohingov z krajiny, predovšetkým do susedného Bangladéša. Tam dnes Rohingovia čelia rastúcej humanitárnej kríze a hrozbe núteného návratu. Akékoľvek dlhodobé riešenie ich súženia, mimo riešenia ich aktuálnej potreby ochrany, si bude vyžadovať rozsiahly prepracovaný proces reintegrácie a garancií, ktoré zaistia bezpečnú a spravodlivú budúcnosť pre túto komunitu.

Dôsledkom mnohých konfliktov naprieč regiónom Ázie a pretrvávajúcim nebezpečím v mnohých krajinách kontinentu, sa na ňom dnes nachádza veľká populácia utečencov, z ktorých mnohí tvoria už etablované, hoci stále diskriminované menšiny v ich hostiteľských krajinách. Približne 2,5 milióna Afgancov, vrátane 1,4 milióna registrovaných utečencov, dnes žije v Pakistane. Mnohí z nich žijú v krajine už celé desaťročia, napriek čomu im stále hrozí deportácia.

Iní Afganci, vrátane značnej časti perzekuovanej hazarskej komunity, už od 80-tych rokov opúšťali krajinu smerom do Iránu. Tam však takisto čelia diskriminácii, sociálnemu vylúčeniu a v posledných rokoch aj rastúcemu tlaku, aby sa vydali bojovať spolu s provládnymi vojskami v Sýrii, alebo aby sa nútene vrátili do Afganistanu. Vo výsledku sa dnes mnohí z nich rozhodnú radšej emigrovať do Európy, kde sú k nim zas azylové režimy čoraz nevšímavejšie a hrozí im deportácia.

Mnohí predstavitelia menšín sa nachádzajú v takmer neustálom stave vysídlenia. To sa týka aj viac než 40-tisíc Srílancanov, ktorí sú dodnes vnútorne vysídlení po občianskej vojne, ktorá sa skončila v roku 2009 a z ktorých väčšina patrí k tamojšej moslimskej a tamilskej menšine. Komplikácie obklopujúce ich návrat sa týkajú celej škály komplexných faktorov, vrátane pretrvávajúceho nebezpečia v niektorých oblastiach, pokračujúcej okupácie ich pôdy armádou či rodovej diskriminácie. Toto demonštruje významné bariéry, s akými sa môžu marginalizované spoločenstvá, v prípade, že nie sú zavedené silné a spravodlivé právne rámce, stretávať aj dlho po tom, ako sa nejaký konflikt skončil.

Pre menšiny a pôvodných obyvateľov však predstavuje čoraz väčšie nebezpečenstvo aj rozvoj spojený s nekontrolovanou urbanizáciou a ekonomickým rastom, zvlášť ak v sebe zahŕňa najrôznejšie formy násillia vrátane zaberania pôdy, štátneho útlaku a ďalších foriem nátlaku. Zatiaľ čo čínska podpora veľkej migrácie do miest je dobre zdokumentovaná, to, že jej cieľenie na určité menšiny so sebou

prinieslo ťažké straty na ich kultúrnych tradíciách a živobytí, už také známe nie je. Miliómy tibetských kočovníkov boli v posledných rokoch nasilu urbanizované, z nich mnohí sa museli presťahovať do novovybudovaných dedín ďaleko od ich pôvodných životov – to je situácia, ktorá mnohých zanechala v chudobe a traumatizovaných. Inde, napríklad v provincii Sin-ťiang na západe krajiny, sa pomer tamojšej pôvodnej ujgurskej populácie neustále znižuje vplyvom štátom sponzorovanej imigrácie etnických Chanov, čo viedlo k transformácii regionálnej demografie so zámerom, v súčasnosti s viacerými rozvojovými projektmi, posilniť moc vlády nad regiónom.

V juhovýchodnej Ázii viedol rapídny rozvoj a využívanie prírodných zdrojov k presídleniu mnohých pôvodných obyvateľov, s mnohými spoločenstvami v Kambodži, Laose a Vietname vysťahovanými pri budovaní vodných elektrární na rieke Mekong. Devastáciu životného prostredia, od ktorého tieto komunity závisia, umožňujú bezzubé politiky, korupcia a zakorenená diskriminácia. V Indonézii, kde sa celé plochy pôvodných lesov stávajú obeťou drevospracujúceho priemyslu, výstavby plantáží palmy olejnej či ťažobných spoločností, je jedným z prispievajúcich faktorov chýbajúce právne postavenie pôvodného obyvateľstva – len veľmi malý zlomok z miliónov hektárov pôdy, ktoré tieto komunity v rámci zvykového práva vlastnili a spravovali, bol aj právne uznaný za ich. Nádej dávajú opatrenia prezidenta Joko Widodoa, ktorý podporuje transfer pôdy pôvodných obyvateľov do ich rúk, čo môže v budúcnosti pomôcť zastaviť aktuálnu vlnu klčovania lesov a vysťahovávaní tamojších obyvateľov.

Thajský policajt kontroluje doklady moslimskej žene na checkpointe v Pattani na samom juhu krajiny.
Panos / Adam Dean.

Záver

Porozumenie migrácii z perspektívy menšinových práv umožňuje posúdiť dynamiku tohto sociálneho procesu v najrôznejších jeho fázach. Od vylúčenia a prenasledovania, ktoré viedli k prvotnému rozhodnutiu migrovať, cez formy diskriminácie, s ktorými sa migranti stretávajú počas tranzitu, po existenciu pretrvávajúcich etnických a náboženských predsudkov k tým, ktorí boli natoľko šťastní, že sa im podarilo dosiahnuť plánovanej destinácie.

Príslušníci náboženských menšín, ktorí boli vysídlení z Iraku či Sýrie, možno viac nie sú po príchode do Európy obeťami diskriminácie kvôli ich viere – no ich status čoby utečencov a etnickej menšiny môže vyústiť do opäť inej formy diskriminácie. Aktuálny prístup k manažmentu migrácie presadzovaný európskymi krajinami, a to nielen na ich vlastných hraniciach, ale aj v iných regiónoch, ako je napríklad Sudán, charakterizuje policajný dozor a obmedzovanie. Tento systém je obvykle závislý nielen od fyzickej infraštruktúry, ako sú rôzne ploty či patroly na mori, ale aj od zjednodušujúcej klasifikácie celých krajín do rôznych kategórií pre potreby spracovania azylových žiadostí, čoho dôsledkom systém prehliada špecifickú dynamiku migrácie menšín a predstaviteľov pôvodných obyvateľov.

Nadôvažok robia tieto politiky situáciu určitých komunit, napríklad Afričanov zo subsaharských krajín v Líbyi, ešte chúlостivejšou. A ešte konkrétnejšie môžu tieto politiky, ako už bolo spomínané vyššie, prispieť k repatriácii zraniteľných skupín obyvateľstva, ako sú napríklad afganskí Hazari,

do reality ich pôvodnej krajiny, kde sú vystavovaní vysokému riziku násillia. Ani medzi humanitárnymi organizáciami nie je vždy dostačujúce uvedomenie bariér a hrozieb, s ktorými sa môžu stretávať etnické a náboženské menšiny pri presídľovaní, a to vrátane hrozieb od iných utečencov.

Týmto sa nesnažíme povedať, že by sa mal zaviesť preferenčný systém. Keď Donald Trump v januári 2017 vyhlásil jeho zámer dať pri vstupe do Spojených štátov prioritu kresťanským utečencom, MRG a ďalšie zoskupenia jeho slová ostro kritizovali, argumentujú, že taký krok by bol nielen neférový, ale mohol by viesť aj k vytvoreniu ďalšieho tlaku a vystavovať utečencov s menšinovým pôvodom ešte vyššiemu riziku. Namiesto toho podporujeme opatrenia, ktoré by zaistili, že budú mať utečenci z marginalizovaného prostredia rovný prístup k spravodlivosti, bezpečnosti a základným službám.

To sa týka aj zaobchádzania s utečencami a žiadateľmi o azyl v Európe a uvedomenia, že tieto skupiny pravdepodobne v budúcnosti vytvoria populácie etnických a náboženských menšín v ich nových krajinách. V dnešnej dobe sa však diskusia okolo situácie konfliktmi točia primárne okolo otázok spojených s migráciou a azylom, nie okolo uvedomenia spomínaného faktu. Jeho uvedomenie, a teda akceptácia skutočnosti, že tieto skupiny budú tvoriť významný podiel populácie v ich nových krajinách, by prispelo k vyššej podpore investovania do ich budúcnosti. V súčasnosti však mnohé vlády robia skôr kroky, ktoré, zatiaľ čo bezpochyby naplňajú krátkodobú politickú objednávku „byť tvrdý“ v téme imigrácie,

budú v skutočnosti pridávať dodatočné bariéry pri inklúzii nových obyvateľov európskych krajín. Napríklad v Spojenom kráľovstve bol znížený rozpočet na bezplatné kurzy angličtiny, čo mnohým utečencom bráni v ich integrácii.

No menšinová perspektíva sa zďaleka nemusí týkať len bezprostredných otázok spojených s azylom. Mnohé migrantské populácie sú dnes v ich nových krajinách vystavené riziku diskriminácie – vrátane poľskej komunity vo Veľkej Británii. Tá dnes v krajine tvorí najväčšiu populačnú skupinu, ktorá sa narodila mimo Veľkej Británie. Jej predstavitelia dnes hovoria o rastúcom množstve zločinov z nenávisťi, významne povzbudenými referendum o tzv. Brexite v júni 2016. Nebezpečenstvom je, že popri vzostupe antiimigrantských nálad vlády prijímajú reštriktívnejšie a diskriminačnejšie opatrenia zamerané na migrantov v ich krajinách. Pritom, čo je potrebné, je naopak vyšší dôraz na zaistenie ich bezpečnosti, nie naopak. Príkladom je oberanie migrantov o práva v Rusku, čo prispieva k nárastu počtu prípadov ich zneužívania a násillia zo strany krajne pravicových zoskupení.

A napokon, posilnenie menšinových práv a práv pôvodných obyvateľov pomôže riešiť príčiny poháňajúce migráciu, zvlášť tie príčiny, ktoré sa týkajú práv na pôdu. Obzvlášť v Afrike, Ázii a Amerikách vedie oberanie komunit o pôdu vládami, biznisom a ďalšími skupinami k masovému vysídľovaniu. V postkonfliktných zónach zas často býva problémom neschopnosť navrátiť domovy a majetok spoločenstvám, ktoré pred konfliktom ušli. To je zároveň hlavnou bariérou k presadeniu trvácneho mieru, čo zas zasieva predpoklad ďalších

vysídlení v budúcnosti. Podpora bezpečnejšieho a spravodlivejšieho prostredia pre všetky spoločenstvá pritom prispeje k zníženiu miery nedobrovoľnej migrácie a presídľovania.

Čo je povzbudivé, je fakt, že mnohí migranti a ich spoločenstvá sa k témam, o ktorých sa píše v tejto správe, sami aktívne postavili a vytvárajú platformy, ktoré im umožňujú sa realizovať a riešiť problémy, s ktorými sa stretávajú. Príkladom je hnutie Undocumented and Unafraid (v preklade čosi ako Bez dokumentov a bez strachu) v Spojených štátoch, ktoré dáva hlas mnohým z komunity, ktorej predstavitelia by za iných okolností v obavách pred deportáciou boli radšej ticho. Naprieč Európou sa taktiež uskutočnili pochody na podporu utečencov a ako protest proti rastúcej vlne etnickej a náboženskej diskriminácie.

Komunity, ktoré sú pozbavované ich pôdy, sa v poslednej dobe takisto čoraz viac domáhajú svojich práv. Ogiekom v Keni, ktorí sa po dlhé roky stretávali so systematickým vystaňovaním kenskou vládou z ich teritórií v lese Mau, sa napríklad napokon v roku 2017 podarilo získať uznanie ich práv od Afrického súdu pre ľudské práva a práva pôvodných obyvateľov. Ten uznal, že ich práva na pôdu boli porušované. Ide o rozsudok, ktorý Ogiekom alebo aj ďalším pôvodným obyvateľom s obdobným osudom, pomôže k znovuzískaniu pôdy, o ktorú ich obrali. Tieto a mnohé ďalšie inšpirujúce príklady komunitného aktivizmu podčiarkujú dôležitosť alternatívnych naratívov proti osočovaniu, ktorému mnohí migranti a zvlášť menšiny a predstavitelia pôvodných obyvateľov často čelia.

- Dodržiavať medzinárodné ľudskoprávne štandardy v otázkach migrácie, azylovej politiky a príbuzných otázkach, so zvláštnym dôrazom na marginalizované skupiny vrátane menšín a pôvodných obyvateľov. Plnením tohto odporúčania by sme dokázali predchádzať príčinám vysídľovania a nedobrovoľnej migrácie, ako sú napríklad diskriminácia alebo násilie, ale tiež poskytnúť ochranu tým, ktorí sa už presúvajú, ako aj efektívnu asistenciu a integračné stratégie pre spoločenstvá tam, kde sa už premiestnili.
- Prioritizovať ochranu všetkých vysídlených skupín v konfliktných oblastiach, vrátane menšín a pôvodných obyvateľov. Namiesto spoliehania sa na politiky kontroly a zbrojenia, ktorých cieľom je zamedziť migrácii, by sa mala medzinárodná komunita zameriavať na podporu implementácie bezpečnostných a humanitárnych východísk pre dotknuté komunity tak, aby nedochádzalo k ďalšiemu vyčleňovaniu dotknutých skupín.
- Cielene vytvárať stratégie riešenia humanitárnych situácií s cieľom zabezpečiť podporu všetkým, ktorí ju potrebujú, vrátane ťažko dostupných a veľmi ohrozených skupín, medzi ktoré patria napríklad menšiny a pôvodní obyvatelia. Humanitárne organizácie by si mali byť vedomé bariér, ktoré môžu obmedziť alebo úplne zamedziť poskytovanie ich služieb pre marginalizované spoločenstvá, v teréne by preto mali zavádzať antidiskriminačné opatrenia, ktoré zaisťujú spravodlivý prístup k pomoci pre všetkých.
- Integrovať medzi postkonfliktné postupy aj posudzovanie citlivé na perspektívu menšín s cieľom zamedziť ich ďalšiemu vysídľovaniu. Toto opatrenie by malo zahŕňať jasné garancie bezpečnosti, prinávratu majetku a ochranu práv, zaisťujúce bezpečný návrat a znovuzачlenenie komunít, ktoré by inak zostali v stave neustáleho vysídlenia. Zároveň opatrenie podporuje aj aktívnu účasť týchto komunít na snahe o budovanie mieru.
- Vytvoriť holistický prístup potrebný k identifikovaniu širokej škály faktorov vedúcich k migrácii a špecifických spôsobov, akými tieto faktory vplývajú na marginalizované skupiny, vrátane menšín a pôvodných obyvateľov. Namiesto pretrvávajúceho zužovania pozornosti na sekuritizáciu, by mala medzinárodná komunita odpovedať na špecifické spôsoby, ktorými také problémy, ako je zaberanie pôdy, klimatická zmena a deštrukcia životného prostredia, prispievajú k presídľovaniu menšinového a pôvodného obyvateľstva.
- Priznať si, že utečenecké komunity a komunity iných migrantov sú samé o sebe menšinami a vyžadujú si špecifické ochranné práva. Popri všetkých diskusiách o budúcnosti migrácie a azylových politik majú vlády zodpovednosť, a mali by mať aj záujem, prijať integračné a antidiskriminačné opatrenia, vytvárať legislatívnu podporu ochrany práv menšín, poskytovať vzdelávanie, bývanie a zdravotnú starostlivosť tým, ktorí to potrebujú.
- Brať do úvahy oblasti medzisektorálnej diskriminácie, ktorej môžu určité skupiny čeliť v rámci samotných menšín a spoločenstiev pôvodných obyvateľov. Ide napríklad o ženy, deti, hendikepovaných či ľudí LGBTQI, ktorí čelia špecifickým rizikám spojeným so sexuálnym násilím, cieľenými útokmi a zneužívaním počas presunu alebo presídlenia v súvislosti s ich identitou, a to aj zo strany predstaviteľov ich vlastnej komunity.
- Posilniť schopnosť migrantov a menšín prezentovať v diskusii ich vlastný pohľad a navrhované riešenia. Toto odporúčanie je zvlášť dôležité v čase, kedy sú nenávistné reči namierené proti týmto komunitám na vzostupe. To na ne vytvára tlak s cieľom vytlačiť ich z diskusie práve v čase, kedy je ich hlas dôležitý pri odpore dominujúcemu naratívu namierenému proti nim.
- Zabezpečiť pre migrujúcich pracovníkov právny rámec postavený na ľudských právach. Migrujúci pracovníci sa dnes potýkajú so širokou škálou problémov vrátane diskriminácie, jazykových bariér a nenávistných prejavov. Vlády by sa preto mali strániť nepriateľských či represívnych regulácií tam, kde to môže zvýšiť zraniteľnosť migrujúcich pracovníkov. Namiesto toho by mali zaisťovať, aby mohli migrujúci pracovníci žiť bez toho, aby boli diskriminovaní.

Európa

Predstavitelia krajnej pravice naprieč Európou hanobili migrantov, žiadateľov o azyl a utečencov.

1 milión

V Nemecku žije takmer 1 milión ľudí uznaných za utečencov.

230

Len v roku 2017 bolo v Taliansku zaznamenaných prinajmenšom 230 nútených deložovaní Rómov, so stovkami, ak nie tisíckami vysídlených ľudí.

11300

Vo Francúzsku v roku 2017 nútene vysídlili približne 11300 Rómov – svoje domovy tak museli opustiť 3 z 5 rómskych domácností v krajine.

Pol'sko: Afričania zo subsaharskej časti kontinentu bojujú za svoje prijatie

Konrad Pędziwiatr and Bolaji Balogun

Pol'sko poznáme ako krajinu s prevažne bielou populáciou a donedávna aj s obmedzenou mierou imigrácie. V posledných rokoch sme však v krajine zaznamenali zväčšovanie menšiny ľudí pôvodom zo subsaharskej Afriky. Táto menšina, hoci je v krajine prítomná už niekoľko desaťročí, sa v poslednej dobe stáva čoraz viditeľnejšou súčasťou poľskej spoločnosti. Ide o vývoj, ktorý na jednej strane priniesol významné príležitosti vo vzdelávaní a zamestnanosti, na druhej strane však prispel k nárastu nevraživosti krajne pravicových zoskupení.

Korene súčasnej populácie ľudí zo subsaharskej Afriky treba hľadať v tzv. vzdelávacej migrácii počas komunistického režimu, v období, kedy Pol'sko aktívne podporovalo antikoloniálne hnutia v Afrike, čoby súčasť širšej sovietskej stratégie v tomto regióne. Aj keď z Pol'ska pred rokom 1989 chceli ľudia skôr odísť (a mnohým sa to napriek polozatvoreným hraniciam podarilo), pre niektorých afrických študentov bolo práve Pol'sko cieľovou destináciou.

Oficiálne štatistiky ukazujú, že počet vysokoškolských absolventov z Afriky v krajine neustále narastal, z približne 200 ľudí v 60-tych rokoch na takmer dvojnásobok v 70-tych rokoch. A v 80-tych rokoch to už bolo približne 700 absolventov. Zatiaľ čo väčšina študentov sa po ukončení štúdia vrátila domov do niektorej z krajín Afriky, mnohí našli v Pol'sku svoj druhý domov, získali prácu, založili si rodiny a následne sa stali priekopníkmi rozvíjajúcej sa africkej komunity v Pol'sku.

Po kolapse komunistického režimu v roku 1989, následnom vstupe do Európskej únie v roku 2004 a povstupových dohodách, sa poľské hranice otvorili. To nespôsobil len veľkú vlnu emigrácie, veď sa odhaduje, že v zahraničí dnes žije dva a pol milióna Poliakov a z nich asi milión vo Veľkej Británii, ale otvorené hranice zároveň prilákali aj imigrantov prichádzajúcich opačným smerom. A veľa z nich pochádza práve zo subsaharskej Afriky.

„Nebýva sa tu zle. Medzi mojimi poľskými priateľmi som čosi ako celebrita a ako černocho som často centrom pozornosti.“

Cédric

Nešlo však len o študentov, ale tiež o turistov, diplomatov, podnikateľov, profesionálov a utečencov, ktorí dnes dovedna tvoria približne 2100-člennú skupinu. Nárast populácie ľudí zo subsaharskej Afriky bol v priebehu posledného desaťročia pomerne významný, za posledných osem rokov sa ich počet takmer zdvojnásobil. Najčastejšie pritom prichádzali z Nigérie (34 %), Juhoafrickej republiky (9 %) a Kamerunu (8 %). Dôsledkom tohto vývoja je, že veľká väčšina komunity má dnes menej než 40 rokov, pričom väčšina z nich prišla do Pol'ska v rámci štúdia a len niekoľko z nich je považovaných za utečencov.

Najvyššia koncentrácia Afričanov v Pol'sku sa nachádza v jeho strede, predovšetkým vo Varšave, zatiaľ čo menšie skupiny žijú v Malopoľsku, Lodži a v Dolnom Sliezske. Rovnako ako

v minulosti, tvoria aj dnes väčšinu africkej komunity v Pol'sku študenti. Minulý rok sa na poľské univerzity zapísalo takmer 1200 študentov zo subsaharskej Afriky, pričom bezmála polovicu z nich tvorili ženy, čo je výrazne viac, než aký je podiel žien v komunite ako celku.

Za značným nárastom počtu týchto študentov stojí nielen zlepšujúce sa medzinárodné postavenie poľských univerzít, ale aj rozšírenie programu Erasmus+ o krajiny mimo EÚ. Únia prostredníctvom tohto programu poskytuje nové možnosti financovania štúdia pre študentov z Afriky, ktorí prídu do Pol'ska alebo inej európskej krajiny.

V krajine, ktorá bola po desaťročia definovaná svojou etnickou homogénnosťou, dnes Poliaci prichádzajú do pravidelného kontaktu s touto vznikajúcou menšinou. Imigranti z Afriky sa pritom často cítia byť vnímaní skôr z pohľadu „rasy“, nie ako občania Pol'ska (*a to aj v prípade, že nimi de jure sú, pozn. prekladateľa*) či inej krajiny, a to kvôli ich viditeľnej odlišnosti. V niektorých prípadoch sa pritom stretávajú s kladným vnímaním tejto odlišnosti, oceňujú ju domáci, pre ktorých je hodnotou rozmanitosť, ktorú táto menšina do krajiny prináša. V iných prípadoch ich však ovplyvňuje skreslené postkoloniálne vnímanie reality u Poliakov, ktoré spája Afriku a „černošstvo“ s negatívnymi stereotypmi.

Cédric pochádza z Nigérie, no dlhodobo žije v Pol'sku, Nafissah s francúzsko-kamerunskými koreňmi zas prišla do Pol'ska cez program Erasmus+. Obaja si na vlastnej koži zažili spomínané rozpoltené postoje miestnych. „Nebýva sa tu zle. Medzi mojimi poľskými priateľmi som čosi ako celebrita a ako černocho som často centrom pozornosti.“

Takže áno, podarilo sa mi tu prežiť bez problémov,“ zhodnotil Cédric. Podobné pocity prezentovala aj Nafissah a tiež zdôraznila neustálu pozornosť, ktorej sa jej v Poľsku dostáva. Verí však, že v mnohých prípadoch je to spôsobené viac zvedavosťou než nepriateľstvom. *„Stále sa stretávam s tým, že na mňa civia. Nie vždy mi to prekáža, pretože viem, že mnoho Poľakov predtým černochoa nikdy nevidelo,*“ vysvetľuje.

Obaja, podobne ako ďalší Afričania v Poľsku, sú v spoločnosti vnímaní ako rarita. To môže vyvolávať aj negatívne reakcie, vrátane nenávisťných prejavov, urážok či hanlivých označení. Psychologické dopady tohto zlého zaobchádzania môžu byť veľmi vážne. Cédric napríklad opísal jeden nepríjemný incident s tlupou domácich. *„Bolo to večer, s mojimi poľskými priateľmi sme práve mierili do kina. Keď sme prišli ku vchodu, skupina asi piatich poľských chlapcov začala vykrikovať: ‘Ebola! Ebola! Ebola!’ (odkazujúc na vypuknutie epidémie ebola, smrtiaceho vírusu v Afrike) ukazujúc na mňa. Veľmi ma to rozčúlilo, nerozumiem, prečo si tí chlapi vybrali práve mňa.“* Alebo išiel po ulici a z auta naňho niekto ukázal a nazval ho „opicou.“ Nafissah zažila podobné nepriateľské reakcie. *„Raz, keď som prechádzala cez cestu, šiel oproti mne muž, ktorý na mňa veľmi škaredo pozrel, akoby chcel povedať: ‘Nemáš tu čo robiť’. V jeho tvári som videla znechutenie,*“ opisuje situáciu. Žiaľ, táto príhoda nebola výnimkou. *„To, čo ma obzvlášť trápi, sa spája s cestovaním autobusom. Ľudia na mňa zisajú a nikto si ku mne neprisadne, či už sú iné sedadlá voľné alebo nie.“*

Tieto príbehy, hoci hovoria o osobných skúsenostiach respondentov, reflektujú širšiu skutočnosť dlhodobého podceňovania Afriky a jej pretrvávajúcu mediálnu a politickú reprezentáciu ako podružného kontinentu. To je očividné zo spôsobu, akým Poľiaci vnímajú Afriku a ako premietajú tieto vnemy na černošských obyvateľov Poľska. Otázky spájané s Afrikou sú často politizované, a to nielen poľskou krajinou pravicou, ale aj centristickými či ľavicovými politikmi, ktorí môžu použiť tému migrácie v rámci politického boja.

Rasizmus voči Afričanom v dnešnom Poľsku je preto potrebné vnímať v širšom kontexte bezprecedentnej politizácie imigrácie v posledných rokoch, ako aj novej dynamiky „vytvárania druhého“ (v angličtine *othering*) spojenej s aktuálnym vývojom poľského nacionalizmu.

Problém ešte zhoršuje prítomnosť poľskej krajnej pravice v parlamente (od roku 2015) a spojenectvo medzi konzervatívnou katolíckou cirkvou a vládnu koalíciou. Výsledkom je napr. fakt, že sa Poľsko dostalo v novembri 2017 na titulky novín po tom, ako ulicami Varšavy s policajnou ochranou pochodovalo 60-tisíc ľudí s požiadavkou „čistého“ či „bieleho“ Poľska.

Členovia subsaharskej africkej komunity sa však pod tlakom rasistických zoskupení odmietli stiahnuť, namiesto toho sa snažia aktívne spochybňovať mylné predstavy o ich kontinente a komunite. Okrem iného založili niekoľko mimovládnych organizácií, ktoré sa tomu venujú – napríklad organizáciu Afrika iným spôsobom (Africa Another Way) a Nadáciu pre Somálsko (Foundation for Somalia). Taktiež sa viac angažujú v poľskej politike. Počas predošlého volebného obdobia sedeli v poľskom parlamente dvaja poslanci so

subsaharsko-africkým pôvodom, z nich jeden je v parlamente doteraz. Mnohí z komunity sa taktiež snažia dostávať do každodenného kontaktu s inými obyvateľmi Poľska, čím formujú ich vnímanie väčšinou spoločnosťou. Hoci je počet Afričanov v krajine stále nízky, sú vo väčších mestách stále viditeľnejší. V dôsledku toho začali zohrávať čoraz významnejšiu úlohu v ekonomike krajiny, pretože veľa študentov zo subsaharskej Afriky sa po skončení školy zamestnáva v niektorej z medzinárodných firiem pôsobiacich v Poľsku.

Minulý rok sa na poľské univerzity zapísalo takmer **1200 študentov** zo subsaharskej Afriky, pričom bežmála polovicu z nich tvorili ženy, čo je výrazne viac, než aký je podiel žien v komunite ako celku.

Rusko: Migranti zo Strednej Ázie majú v Krasnodarskom kraji problém s dokladmi

Semjon Simonov

V Rusku žijú milióny migrantov, veľká časť z nich pritom pochádza zo Strednej Ázie, obzvlášť z Uzbekistanu a Tadžikistanu.

Sú dôležitou súčasťou ruského hospodárstva, v ktorom sa venujú najrôznejším prácam v priemysle, stavebníctve a iných odvetviach tamojšej ekonomiky. Často pritom pracujú dlhé hodiny za nízku mzdu. Na dôvažok však v uplynulých rokoch čelia aj čoraz nepriaznivejšiemu pracovnoprávnemu prostrediu, po tom ako štátne orgány skomplikovali proces registrácie a dokumentácie cudzincov v krajine. Práve kvôli tomu sú dnes zraniteľnejší a čelia zneužívaniu zo strany zamestnávateľov, vízových agentúr či dokonca skorumpovaných úradníkov.

Juhoruský Krasnodar je magnetom pre zahraničných migrantov – zvlášť pre tých zo Strednej Ázie, Ukrajiny a Moldavska. Napríklad v roku 2017 ich tam prišlo bezmála 590-tisíc. Mnoho z nich spoznalo túto oblasť pri prípravách na Olympijské hry 2014 v Soči, meste v Krasnodarskom kraji, pričom niektorí z nich sa rozhodli zostať tam natrvalo.

Aj keď hospodárske možnosti, ktoré Krasnodar ponúka, cudzincov aj naďalej priťahujú, v reálnom živote sa často stretávajú s množstvom problémov. Od zneužívania a vykorisťovania až po inštitucionálnu xenofóbiu.

Počas Majstrovstiev sveta vo futbale v roku 2018, ktoré sa konali okrem iných ruských miest aj v Krasnodare, sa uskutočnilo niekoľko rozhovorov s občanmi Uzbekistanu a Tadžikistanu. Tí v nich poukázali na veci, ktoré musia vydržať, aby mohli v Rusku zostať na čo i len krátky čas bez toho, aby im hrozila deportácia z krajiny. Z bezpečnostných dôvodov nezverejňujeme ich mená ani iné informácie, ktoré by ich mohli identifikovať.

Registrácia migrantov a ich práca

Aby sa mohli cudzinci legálne zdržiavať na území Ruska, musia sa do siedmich až deväťdesiatich dní zaregistrovať na príslušnom úrade – v závislosti od krajiny, z ktorej pochádzajú. V súvislosti so zvýšením bezpečnosti počas majstrovstiev sveta úrady túto dobu pre všetkých cudzincov skrátili. V oblastiach, kde sa šampionát konal, mali na to v máji a júni iba tri dni. Pokiaľ to niekto nestihol, riskoval pokutu či vyhostenie z krajiny.

Ak sa cudzinec rozhodne zostať v Rusku a začať tam pracovať, musí podpísať zmluvu so zamestnávateľom. Následne musí od úradov získať patent (platí pre občanov z krajín s bezvízovým stykom) alebo pracovné povolenie (týka sa občanov z krajín s vízovým režimom).

Ďalšiu skupinu tvoria občania krajín Eurázijskej ekonomickej únie (EEÚ), ktorí nepotrebujú ani patent, ani pracovné povolenie a postačuje im pracovná zmluva. Občania Tadžikistanu a Uzbekistanu však musia požiadať o patent a to najneskôr do tridsiatich dní od vstupu do Ruska. Ak ho nezískajú, môžu dostať pokutu či byť deportovaní so zákazom návratu do krajiny na nasledujúcich päť rokov.

Patent si tiež pravidelne každý mesiac vyžaduje nemalú finančnú čiastku, ktorá sa naprieč ruskými regiónmi líši. V Krasnodarskom kraji tento poplatok v súčasnosti činí 3615 rubľov (cca 49 euro).

Takú sumu dokáže zarobiť migrant s dobre platenou prácou (napríklad v stavebníctve) za štyri až osem dní. Migrantky, ktoré sú zvyčajne zamestnané v službách, takáto suma väčšinou núti k nadčasom – k plneniu povinností, ktoré sú nad rámec ich pracovných zmlúv, preberajú extra povinnosti, pracujú nadčasy desať a viac hodín denne a pracujú sedem dní v týždni.

Aj napriek veľmi náročnej povahe práce v stavebníctve, pracujú muži zo Strednej Ázie zamestnaní v tomto sektore často nadčasy a za nižšie mzdy, aké dostávajú ich ruskí kolegovia.

Keď Sobirjon a Huseijon (nie sú to ich skutočné mená) kvôli nezamestnaniu opustili Tadžikistan, našli si prácu pri ťažkej peci na predmestí Krasnodaru. Ich pracovný deň tam trvá dvanásť hodín, v porovnaní s deviatimi hodinami, ktoré pracujú ruskí robotníci.

„Robíme rovnakú prácu ako oni, robíme dokonca viac, ale dostávame len polovicu. Nevieme, prečo je to tak,“ hovorí Sobirjon. Zatiaľ to však napriek očividným nedostatkom nevníma ako diskrimináciu. Má totiž prácu, vďaka ktorej zarobí sumu, o ktorej by vo svojej vlasti ani nesníval.

Okrem toho sa však musí vysporiadať s neustálou hrozbou policajnej kontroly. Keďže mu jeho zamestnávateľ nepomohol s registračným procesom, on a Huseijon sa museli obrátiť na sprostredkovateľov. Tí súhlasili, že im za poplatok „pomôžu“.

Jeden z týchto sprostredkovateľov teraz tvrdí, že kvôli problémom vyplývajúcim z prečinu, ktorého sa predtým údajne dopustili, musia dnes platiť viac.

„Sprostredkovateľ povedal, že som spáchal nejaký druh priestupku, že som vraj predtým načas nezaplatil za patent. A to aj napriek tomu, že som všetko zaplatil včas a z Ruska som odišiel ešte pred vypršaním patentu. Teraz sprostredkovateľ hovorí, že musím zaplatiť ďalších dvetisíc rubľov (cca 27 euro) ako pokutu,“ vysvetľuje Sobirjon. *„Pomôže mi zaregistrovať sa cez známeho, ktorý pracuje na migračnom úrade, ten dá pečiatku na potvrdenie o príchode*

a zadá moje meno do databázy. Ak by som sa teraz nezaregistroval, môj šéf by ma mohol prepustiť.“

Jeho priateľ Huseijon je v podobnej situácii. *„Pred niekoľkými rokmi som pracoval v Soči na výstavbe nákupného centra. V roku 2015 som sa rozhodol do Soči vrátiť. Strávil som tam skoro tri mesiace, potom som šiel na päť dní do Abcházsku. Odtiaľ som šiel cez Soči domov. Teraz mi tvrdia, že mám priestupok v databáze migračnej služby. A to aj napriek tomu, že som v Rusku nebol viac ako 90 zo 180 dní. Sprostredkovateľ mi sľubuje vyriešenie tohto problému – za príplatok. Pochybujem však, že hovorí pravdu, keďže som prišiel 9. júna a normálne mi povolili prekročiť ruské hranice. S priestupkom v registri by som do krajiny vstúpiť nemohol,“* tvrdí Huseijon. Podstatné je, že kvôli tomu dodnes nemá dokumentáciu v poriadku. *„Pracujem bez patentu – inak by som nemal z čoho zaplatiť všetky náklady spojené s registračnou procedúrou.“*

Keďže už obaja tadžickí priatelia meškali s registráciou a vzhľadom k zrýchlenej registrácii cudzincov počas majstrovstiev sveta, obaja súhlasili, že každý z nich zaplatí sprostredkovateľovi extra 17-tisíc rubľov (cca 231 euro) za rýchlejšie vybavenie úradných záležitostí.

Sprostredkovateľ im dal na príplatok zľavu z pôvodne požadovaných 19500 rubľov. Avšak na oplátku museli súhlasiť, že to spraví „bez bločku“,

„Robíme rovnakú prácu ako oni, robíme dokonca viac, ale dostávame len polovicu. Nevieme, prečo je to tak.“

Sobirjon

Migrujúci pracovníci z Uzbekistanu pri jedle v ich dočasných príbytkoch na stavenisku v Moskve.
Panos / Justin Jin.

„Polícia ma často zastavuje, pravdepodobne preto, že nie som Rus.“

Sobirjon

bez potvrdenia o zaplatení, ktoré by im dalo možnosť v prípade podvodu získať peniaze späť. Aj napriek zjavným rizikám tejto transakcie stále dúfali, že sprostredkovateľ využije svoje kontakty na polícii, aby pre nich zaistil papiere.

Podvody pritom nie sú vôbec výnimočné. Napríklad v decembri 2017 orgány činné v trestnom konaní v Krasnodarskom kraji odhalili štruktúru, ktorá zahŕňala policajtov, vrátane zástupcu riaditeľa migračného oddelenia v Prikubanskom okrese v Krasnodarskom kraji, ktorí pod zásterkou rôznych fiktívnych spoločností zaregistrovali okolo 3500 cudzincov. Všetky tie registrácie sa následne stali neplatnými. Sobirjon si je týchto rizík vedomý, tvrdí však, že nemá inú možnosť. „Uvedomujem si, že takáto registrácia môže byť falošná, ale nemám inú možnosť. Budem sa musieť pred políciou skrývať.“

Podobné skúsenosti majú aj mnohí ďalší migranti, ktorí pri snahe zaregistrovať sa museli prejsť zložitou a neprehľadnou byrokraciou za pomoci „firiem“, ktorých cieľom je na nich zarobiť. Nie je preto prekvapením, že žiadateľov neraz zneužívajú, zanechávajú ich s dlhmi žiť v neistote. Iným sa darí lepšie, najmä pokiaľ sú ich zamestnávateľia ochotní podporiť ich pri registrácii, hoci aj tí neraz musia pri zabezpečovaní patentov využívať služby sprostredkovateľov.

Profilovanie na základe rasy a polícia

Profilovanie na základe rasy zo strany polície je v regióne dlhodobým problémom. Polícia sa primárne zameriava na obyvateľov Strednej Ázie a ruských občanov zo Severného Kaukazu. Celkom jasne sa to dalo vidieť pred olympijskými hrami v Soči, kedy polícia otvorene priznala, že jej príslušníci boli nasadení, aby zadržovali a kontrolovali ľudí na základe príslušnosti k istým národnostným menšinám.

Rozsiahla kritika týchto akcií do istej miery viedla k zlepšeniu situácie. Zdá sa, že policajti zadržávajú príslušníkov národnostných menšín menej často ako predtým, ale títo ľudia aj naďalej zostávajú voči úradom zraniteľní.

„Polícia ma často zastavuje, pravdepodobne preto, že nie som Rus. Vezmú ma na policajné oddelenie a po kontrole ma pustia,“ hovorí Sobirjon. Vzhľadom na to, že jeho doklady nie sú stále doriešené, nachádza sa on, ale aj iní migranti s podobným problémom, vo veľmi neistej situácii. Tú môžu zneužívať bezohľadní zamestnávateľia či polícia. „Viem o prípadoch úplatkov a vydierania, kedy veľa ľudí zaplatilo, ale ja osobne im nedávam žiadne peniaze. Keď ma policajti zastavia a žiadajú si odo mňa doklady, ukážem im ich bez otázok, pretože sa obávam, že ak by som chcel, aby sa preukázali a zdôvodnili, prečo ma kontrolujú, správajú by sa agresívnejšie a mohli by ma zadržať. Snažím sa byť čo najzdvorilejší,“ opísal Odimjon z Tadžikistanu.

Ťažká budúcnosť pre migrantov v Rusku

Krasnodar a veľa ďalších regiónov silne závisí od pracovnej sily migrantov. Nepriaznivé prostredie ich však vystavuje neustálej hrozbe vykorisťovania, zneužívania a deportácie. Keďže zamestnávateľia mnohokrát nie sú ochotní prijať akúkoľvek zodpovednosť za papierovanie, migranti sú nútení hľadať sprostredkovateľov, ktorí sú schopní vytiahnuť z nich obrovské sumy peňazí.

To je situácia, ktorú umožňujú v súčasnosti platné, no zložité registračné postupy. Na druhej strane polícia zadržáva a stíha predovšetkým migrantov a nie ich zamestnávateľov, bez ohľadu na podmienky, v ktorých sú cudzinci nútení pracovať. Tým, že im napríklad hrozí vyhodenie za zmeškaný termín, majú zamestnávateľia v ruke naozaj silný nástroj útlaku.

Paradoxne, aj napriek rozsiahlym platným predpisom, dovolil súčasný systém mnohým sprostredkovateľským firmám nekontrolovane prekvitať. Vytvorenie multifunkčného migračného strediska v Krasnodare, oficiálneho kontaktného bodu medzi migrantmi a štátom, by im aspoň teoreticky malo umožniť prístup k potrebným dokladom priamo, bez vzniku dodatočných nákladov. Avšak v praxi má mnoho cudzincov stále pocit, že sa musí obrátiť na sprostredkovateľov. Pokiaľ táto situácia nebude vyriešená, desaťtisíce migrantov budú aj naďalej vystavení riziku zneužívania zo strany sprostredkovateľov, ich zamestnávateľov či polície.

Taliansko: Ďalší rok násilného vysídľovania tamojších Rómov

Catrinel Motoc

Cristina, Rómka, ktorá zostala v usadlosti Gianturco v Taliansku aj potom, ako jej komunitu vystáhovali.
Amnesty International / Claudio Menna.

Rómovia, ktorí tvoria jednu z najmarginalizovanejších menšín v Európe, sa v mnohých krajinách naďalej stávajú obeťami núteného vysťahovania. A teda situácie, ktorá ich vrhá do začarovaného kruhu bezdomovectva a porušovania ľudských práv, čo následne ovplyvňuje celé ich životy. V Taliansku je pritom tento fenomén ešte vypuklejší, kvôli tomu, že k nemu prispieva rastúce množstvo demolácií neoficiálnych osád miestnymi autoritami.

Zničenie Gianturca

Písal sa 7. apríl 2017, keď do neoficiálneho rómskeho osídlenia v juhotalianskom Neapole, známeho ako Gianturco, nabehli buldozéry a zrovnali ho zo zemou. Jediné, čo po nich zostalo, bolo zopár hračiek a kusov nábytku zabudnutých v troskách niekdajších ľudských obydlií.

Gianturco bolo po dlhé roky domovom pre približne 1300 Rómov z Rumunska, vrátane stoviek detí a starších ľudí, či ľudí chorých a zdravotne znevýhodnených. Mnohí z nich opustili Rumunsko s cieľom hľadať a nájsť lepšiu budúcnosť. „Ak by bola práca doma (v Rumunsku, pozn. autorky), neprišli by sme sem,“ povedal jeden z obyvateľov osídlenia krátko predtým, ako boli vystáhovali.

Dôvodom, prečo sa rumunskí Rómovia sťahujú do krajín, ako je Taliansko, Francúzsko či Španielsko, ale aj inde, je pritom práve to, že sú v pôvodnej domovine vystavení chudobe, nedostatočnému prístupu

k zdravotnej starostlivosti, zlým obytným podmienkam a v neposlednom rade násilnému vysťahovávaniu, čo je ešte znásobené po stáročia hlboko zakorenenou diskrimináciou a prenasledovaním. Preto sa vyberajú hľadať lepší život pre seba a svoje deti.

No potom ako mnohí z nich – napríklad obyvatelia Gianturca – prišli do Talianska, ocitli sa zoči-voči tvrdej realite. Väčšina z nich predtým, ako sa usadila v Neapoli, mala za sebou bezpočet nútených vysťahovaní. Dúfali preto, že práve tam konečne získajú nejakú stabilitu v ich životoch.

Mnohé z domov v Gianturcu si samotní obyvatelia najprv vlastnými rukami postavili používajúc všetky možné materiály, na ktoré narazili, aby ich neskôr celé roky, krok za krokom, upravovali z tých obmedzených prostriedkov, ktoré mali v dispozícii. Miestnej správe však potom trvalo len štyri hodiny zrovať celé osídlenie so zemou, o jedenástej hodine pred obedom už viac Gianturco neexistovalo.

Hrozba spoločenstvu sa po prvýkrát objavila v januári 2016, keď súd vydal rozhodnutie o vystaňovaní. Rodinám dal pritom len 30 dní, aby opustili súkromný pozemok, na ktorom sa Gianturco nachádzalo. Tieto rodiny však nemali kam inam ísť. Samospráva sa síce podarilo vyjednať určité predĺženia lehôt o približne jeden rok, no počas tej doby už nedokázali pristúpiť k zmysluplnej komunikácii, ktorá by umožnila preskúmať možné alternatívy vystaňovania či možnosti premiestnenia do iných domov pre všetkých dotknutých obyvateľov.

Väčšina obyvateľov osídlenie pod tlakom polície opustila ešte pred samotnou demolíciou, no približne 200 ľudí v ňom bývalo aj v to osudné ráno. Skrátka nemali kam inam ísť. Cristina bola jednou z nich. „Kam mám ísť? Čo mám robiť?“, pýtala sa so slzami v očiach. „Pôjdeme na ulicu,“ odpovedal jej manžel, popri balení toho mála, čo mali.

Jedno dievča vtedy stálo spolu s bratom a sledovalo ako sa k ich domom blížila buldozéry. „Mali sme sa tu dobre,“

povedalo. „Páčilo sa nám tu. Mali sme tri miestnosti, jednu pre mňa, jednu pre brata, jednu pre rodičov. Dom bol veľký. Nevieme, kam nás teraz pošlú, netušíme, ako to bude vyzerat’“, doplnila.

Po nútenom vystaňovaní a uzavretí priestoru sa približne 130 obyvateľov Gianturca ocitlo v novom segregovanom tábore na Via del Riposo neďaleko neapolského letiska. Tábor od okolia oddelený plotom pozostával z malej betónovej plochy s desiatkami kontajnerových domov. Pred rokmi tam už zjavne stál iný tábor, ktorý vyhorel potom, ako ho podpálili neznámi útočníci. Už v deň, keď doň presťahovali obyvateľov Gianturca, ich na stene naproti táboru čakal graffiti nápis „Nie Rómom“ – jasné posolstvo čirej nenávisťi a diskriminácie, ktorým Rómovia čelia v Taliansku a inde v Európe.

Tieto obytné kontajnery boli jediným, čo ponúkli približne 20 rodinám z Gianturca, aj to na základe kritérií, ktoré samospráva nikdy jasne a transparentne nevysvetlila. Okrem nich sa ešte niekoľkí ďalší ubytovali v prijímacom stredisku v meste. Títo všetci pritom boli ešte tí „šťastní“. Stovkám ďalších rodín, ktoré predtým žili v Gianturcu, sa nedostalo ničoho.

Niektorí sa dočasne nasťahovali k priateľom, zatiaľ čo mnohí strávili ďalšie týždne spaním po parkoch, opustených budovách či v autách. Veľa z vystaňovaných napokon nemalo inú možnosť než sa presťahovať do iných neoficiálnych osídlení v Neapole a jeho okolí, opätovne sa tak vystavujúc hrozbe núteného vystaňovania v budúcnosti.

Situácia Rómov v Taliansku

Deložovanie obyvateľov Gianturca však nie je izolovaným incidentom – naopak, predstavuje síce smutný, no v žiadnom prípade nie ojedinelý príklad rozsiahlej a zakorenenej diskriminácie, ktorej Rómovia v Taliansku čelia. Medzinárodné a národné ľudskoprávne organizácie po celé roky dokumentujú systematické porušovania ľudských práv Rómov – segregované tábory, chýbajúci prístup k sociálnemu bývaniu a opakujúce sa cykly nutených vystaňovaní, zostávajú každodennou realitou pre mnoho zo 120- až 180-tisíc Rómov, ktorí podľa odhadov žijú v Taliansku. Vo februári 2012 talianska vláda prijala Národnú stratégiu inklúzie Rómov, ktorá mala zadefinovať cestovnú mapu pre relevantné verejné politiky do roku 2020. Okrem množstva iného stratégia hovorí o postupnom odstránení chudoby a sociálneho vylúčenia marginalizovaných rómskych komunit v oblasti vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, zamestnanosti a bývania.

Stratégia si dala za cieľ „vysporiadať“ sa s neoficiálnymi osídleniami a uznala, že nútené deložovania sa v nepomerne vyššej miere týkajú Rómov. No papier znesie veľa a po viac než šiestich rokoch od jej prijatia, zostávajú grandiózne ambície národnej stratégie nenaplnené. Nedošlo k žiadnemu konkrétnemu pokroku pri presadzovaní udržateľných integračných politik a politik spojených s bývaním. Jednotlivé talianske vlády zlyhávali, alebo sa dokonca ani len nepokúšali, riešiť vylúčenie tejto komunity.

Zoznam nútených vystaňovaní, ku ktorým došlo za posledné roky v mestách naprieč krajinou, je toho dôkazom. Podľa organizácie Associazione 21 Luglio, ktorá sa už mnoho rokov venuje dokumentovaniu porušovania ľudských práv Rómov, len v roku 2017 zaregistrovali prinajmenšom 230 nútených deložovaní Rómov so stovkami, ak nie tisíckami vysídlených ľudí.

Tým, ktorých sa to týka, orgány často neposkytujú adekvátne informácie o deložovaní, nehovoriac o nejakej diskusii o možných realistických alternatívach, rodiny sa často o vystaňovaní dozvedajú nanajvýš pár dní pred tým, než k nemu dôjde. V mnohých prípadoch im nik ani len neukáže nejaké právne dokumenty ako sú povedzme súdne rozhodnutia, takisto nedostávajú možnosť sa proti rozhodnutiam odvolať a hľadať účinné riešenie. Alternatívne ubytovanie veľmi často nie je v dispozícii alebo získajú len dočasné ubytovanie pre ženy a deti vo verejných ubytovniach a núdzových prístreškoch.

Tieto nútené vystaňovania majú devastujúce dopady, ktoré siahajú ďaleko za traumy spôsobenú samotným deložovaním. Tým, že sa rodiny stali de facto bezdomovcami, obvykle nemajú inú možnosť, než si postaviť improvizované obydlie kdesi inde, často v ešte nevyhovujúcejších životných podmienkach než predtým. To ich uzatvára do začarovaného kruhu opakovaných nútených vystaňovaní, ktoré s každou novou vlnou rozvratu ich životov posúva možnosť vzdelania a zamestnania ďalej mimo dosah týchto ľudí.

Najnovšie údaje, ktorými disponuje organizácia Associazione 21 Luglio, hovoria o existencii **148 segregovaných, monoetnických táborov** v Taliansku, v ktorých žije približne **16400** ľudí.

Mráz na chrbte vyvolávajúce systematické nútené deložovanie Rómov v Taliansku treba vnímať v kontexte s dlhodobou systematickou snahou autorít vybudovať a udržiavať v chode oficiálne tábory pre Rómov. Tisíciky rodín dnes žijú v segregovaných, monoetnických táboroch, ktoré autority vytvárajú špeciálne pre Rómov. Najnovšie údaje, ktorými disponuje už spomínaná organizácia Associazione 21 Luglio, hovoria o existencii 148 takýchto táborov v Taliansku, v ktorých žije približne 16400 ľudí, zatiaľ čo počet tých, ktorí žijú v neoficiálnych obydliach, sa odhaduje na takmer 10-tisíc. Tento trend bude zrejme pokračovať, zvlášť v kontexte prísľubu novej vlády z mája 2018, ktorá sa zaviazala nútene zatvoriť všetky neoficiálne rómske osídlenia, čo sa potenciálne dotkne tisícok ľudí.

Regionálne a mestské regulácie umožňujú talianskym autoritám vytvárať a viesť čisto rómske tábory, ktoré často ležia ďaleko od základných služieb, v oblastiach nevhodných k životu ľudí, ako napríklad neďaleko skládok či pri prístávacích dráhach na letiskách. Životné podmienky v týchto táboroch sú často nevhodné, nespĺňajú medzinárodné ľudskoprávne štandardy a dokonca ani len štátne regulácie týkajúce sa bývania.

Za veľa tiež hovorí fakt, že deložovaným Rómom autority nedávajú inú možnosť. Jedným z príkladov je relokácia z roku 2013, kedy skupinu Rómov – mužov, žien aj detí – premiestnili do tábora v La Barbuta, čisto rómskeho tábora neďaleko prístávacej dráhy letiska Ciampino v Ríme. Aj napriek tomu, že tamojší súd v roku 2015 označil ich relokáciu za diskriminačnú, sú tam títo ľudia dodnes. Miestne autority síce oznámili, že plánujú tábor zatvoriť, no neposkytli žiadne konkrétnejšie detaily, čo si pod tým vlastne predstaviť.

Zodpovednosť za toto porušovanie ľudských práv leží na pleciach talianskej vlády, ale aj Európskej únie, ktorá okrem predbežného vyšetrovania ešte v roku 2012 dodnes nebola schopná zaujať k situácii konkrétne stanovisko a siahnuť po účinných opatreniach. Treba tiež podotknúť, že Taliansko nie je jedinou krajinou, v ktorej je rómska populácia, v Európe čítajúca 10 až 12 miliónov ľudí, vystavená rozsiahlej diskriminácii.

Tisíciky Rómov dnes žijú v neoficiálnych osídleniach ako dôsledok politik, ktoré im neumožňujú získať adekvátne možnosti bývania. To má neraz svoj prapôvod v diskriminácii a sociálnom vylúčení, v podštandarde čisto rómskych škôl a tried a v násilných útokoch a zločinoch z nenávisťi, čo všetko vrhá tieň na životy dotknutých Rómov. Pokiaľ nevzniknú skutočné, politicky zmysluplné opatrenia, segregácia a diskriminácia Rómov sa sama od seba len tak neskončí.

Veľká Británia: Rohingskí utečenci nachádzajú bezpečný domov v Bradforde

Jasmin Qureshi

Salah Uddin, bývalý rohingský utečenec z Mjanmarska, dnes usadený v Bradforde vo Veľkej Británii, na návšteve Národnej únie pre vzdelávanie, ktorá podporuje organizáciu British Rohingya Community, v ktorej pôsobí.

Salah Uddin.

V roku 2017 viedla brutálna vojenská kampaň k vysídleniu viac než 700-tisíc Rohingov z Mjanmarska. Bezpečnostné sily, ktoré sa systematicky zameriavali na ich spoločenstvá, pritom zabili ďalšie tisíce z nich. Vypaľovaním ich obydľí, znásilňovaním a masovými popravami. Táto posledná vlna násillia páchaná na Rohingoch však nie je novinkou, predchádzali jej desaťročia diskriminácie a presídľovania predstaviteľov tohto etnika do Bangladéša, Malajzie, Thajska a inde – vrátane skupiny približne 300 presídlených rohingských utečencov, ktorí našli nový domov v britskom meste Bradford. Tí sa teraz snažia pomôcť zmierniť humanitárnu krízu, ktorej dnes čelia tisíce Rohingov uviaznutých v táboroch na bangladéžskej hranici.

„Moja rodina opustila Mjanmarsko v roku 1996, po tom ako môjho strýka, starú mamu a starého otca zastrelila barmská armáda,“ hovorí Salah Uddin, bývalý rohingský utečenec z Mjanmarska, ktorý sa usadil v Bradforde vo Veľkej Británii. „Môj otec bol naozaj veľmi vystrašený, a tak sa rozhodol utiecť do Bangladéša. Moja mama bola práve tehotná so mnou. Teraz si ani neviem predstaviť, aká ťažká tá cesta bola. Môj otec zomrel na infarkt deň po tom, ako sme prišli do utečeneckého tábora.“

Aj o desaťročie neskôr po ich úteku Rohingovia v Mjanmarsku naďalej čelili prenasledovaniu a násilliu, ktoré ich nútilo opúšťať domovy a vymieňať ich za utečenecké tábory v susednom Bangladéši. Ako osoby bez štátnej príslušnosti žijú mnohí aj dnes bez národnosti a ochrany, ktorú by im to prinášalo. Komunita Rohingov je stále uväznená v zabudnutí.

Podmienky v táboroch sú extrémne náročné, sú preplnené, choroby sa rýchlo šíria a nik ich nelieči. V roku 2008, keď tam Uddin žil, bol tábor domovom pre asi 32-tisíc utečencov. Toto číslo sa v súčasnosti navýšilo na viac než 700-tisíc.

„Tábor v Bangladéši bol ako väzenie,“ spomína Uddin, ktorý tam žil 14 rokov. „Nesmeli sme opúšťať tábor, nemali sme žiadne prístrešky, lieky, oblečenie ani jedlo.“

Uddin a jeho rodina sa neskôr v roku 2010 v rámci Gateway Protection programu dostal do Spojeného kráľovstva. Program vedie britský imigračný úrad (UK Home Office) spolu s Úradom vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR). Vláda Spojeného kráľovstva tento postup nazýva „legálnou cestou“, prostredníctvom ktorej sa môže v krajine každoročne usadiť až 750 utečencov. Dnes asi 300 Rohingov, ktorým bola ako utečencom v rámci programu poskytnutá ochrana, žije v Bradforde, meste na severe Anglicka.

„Ked' sme prišli do Británie, nevedeli sme nič. Nevedeli sme anglicky. Šiel som na strednú školu, zvykol som sedieť v zadnej časti triedy a mal som pocit, že sa nedokážem zaradiť. No dnes v tejto krajine vieme, že môžeme mať budúcnosť. Sme slobodní.“

Uddin už má britské občianstvo a pracuje pre Britské rohingské spoločenstvo (BRS), organizáciu, ktorá bojuje za práva Rohingov. Najmä v súvislosti s aktuálnou krízou BRS zhromažďuje a distribuuje pomoc do tábora v Bangladéši. Uddin nedávno navštívil tábor, v ktorom prežil detstvo, aby tam doručil jedlo a lieky a bol šokovaný, keď uvidel, ako sa tamojšie podmienky zhoršili. Počas jeho 20-dňovej návštevy bol svedkom úmrtia desiatich ľudí, vrátane detí.

Zatiaľ čo sa komunita Rohingov v Bradforde mobilizovala k podpore, stále sa ich hlboko dotýkajú aj traumy, ktoré prežívajú ich rodiny a priatelia. „Aj napriek tomu, že žijeme v Spojenom kráľovstve,“ hovorí Uddin, „moja komunita nemôže byť šťastná. Naše sestry, naši bratia stále trpia v tábore, stále sú prenasledovaní. Moju sesternicu znásilnili a zabili v roku 2017, keď utekala s rodinou mojej matky do Bangladéša.“

Bradfordská populácia Rohingov pritom ilustruje, čo sa môže podať, ak majú utečenci podporu pri budovaní bezpečnej budúcnosti a keď sa vyvinie úsilie, aby sa mohli cítiť ako súčasť svojho nového spoločenstva.

Miestne bangladéšske a pakistanské komunity uvítali rohingských utečencov a pomohli im usadiť sa v ich novom domove. Silné väzby existujú najmä medzi rohingskými a bangladéškymi

komunitami, čiastočne kvôli spoločnému náboženstvu a jazyku.

Uddin spomína, ako členovia bangladéšskej komunity navštívili jeho dom, pomohli jeho matke porozumieť a písať listy, vysporiadať sa s účtami a učiť sa angličtinu. Radnica v Bradforde tiež podporuje snahy vybudovať spojenie medzi rôznymi komunitami.

„Táto krajina nám prispieva mnohým,“ hovorí Uddin. „Rohingovia chodia na univerzity a tiež tu pracujeme – to sú skvelé príležitosti. V Bangladéši sme nemali žiadne vzdelanie ani budúcnosť. Ale teraz budúcnosť máme, môžeme sa stať lekármi, inžiniermi alebo čímisi podobným. V tábore sme nemali žiaden život – po príchode sem je to, akoby sme sa ocitli v inom svete. Môžete sa tu cítiť bezpečne.“

BRS spolupracuje s britským imigračným úradom na spojení rodín stále uviaznutých v táboroch. Uddin však verí, že najlepším riešením pre Rohingov by bolo vrátiť sa do Mjanmarska a získať tam riadne občianske práva. Na to, aby sa to mohlo stať, je potrebné prijať opatrenia, ktoré im umožnia bezpečný návrat – to si vyžaduje záväzok zo strany vládnej moci, že zaisťujú ich ochranu.

Avšak vzhľadom k tomu, že mjanmarská vláda naďalej odmieta uznať Rohingov za občanov, nehovoriac o rozmeroch zverstiev páchaných armádou a o spoluúčasti vlády na týchto útokoch, je nepravdepodobné, že sa tak stane v bezprostrednej budúcnosti. BRS, ako aj mnoho iných rohingských skupín naprieč svetom, tak bude medzitým Rohingom v ich domovine naďalej ponúkať aspoň svoju podporu. ■

K migrácii, ktorá sa stala neodmysliteľnou súčasťou našej éry, prispievajú mnohé faktory, medzi nimi napríklad konflikty, urbanizácia, zmena klímy, globalizácia a mnohé ďalšie. No v rámci toho, ako sa stovky miliónov ľudí presúvajú medzi rôznymi mestami, krajinami a kontinentmi, v rámci tohto širšieho procesu, sa dá nájsť aj čosi iné, špecifické. Osobitá skúsenosť, ktorá dokáže ovplyvňovať a formovať každý jeden kúsok cesty migrujúcich ľudí. Tou skúsenosťou je ich menšinová príslušnosť. Hoci si pri téme migrácie túto zvláštnu rolu identity nie vždy uvedomujeme, pre mnohé spoločnosti môže byť tým, čo ich primäje k rozhodnutiu migrovať.

Porozumenie migrácii z perspektívy menšinových práv či práv pôvodných obyvateľov umožňuje posúdiť dynamiku tohto sociálneho procesu v najrôznejších jeho fázach. Od vylúčenia a prenasledovania, ktoré viedli k prvotnému rozhodnutiu migrovať, cez formy diskriminácie, s ktorými sa migrujúci ľudia stretávajú počas presunu, po existenciu pretrvávajúcich etnických a náboženských predsudkov k tým, ktorí sú natoľko šťastní, že sa im podarilo dosiahnuť plánovanej destinácie. No hoci migrácia až príliš často vedie k novému začarovanému kruhu vylúčenia, môže marginalizovaným komunitám taktiež priniesť aj možnosť žiť v bezpečí s lepšími príležitosťami.

Táto publikácia sa zameriava na niektoré z kľúčových síl ovplyvňujúcich migráciu menších a pôvodných obyvateľov v dnešnom svete, s regionálnymi prípadovými štúdiami, ktoré ilustrujú špecifické výzvy, ktorým rôzne skupiny čelia. Dovedna tak poukazujú na dôležitosť prístupu k migrácii postavenom na právach, na prioritizovaní ochrany a inklúzie – vrátane ochrany a inklúzie príslušníkov menších a pôvodných obyvateľov – namiesto sekuritizácie či deportácií.